Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

ЗНАК ПОЧЕТА

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ КОМИТЕТА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского рескома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 15 НОЯБРЬ, 1990 ШУ. ★ № 113 (7927). ★ Мах 3 кеп.

Ялат дIадийна бахьнаб

Ханнахьа чакхдаьхад Надтеречни района кхаш леладераша гурахьа ялаташи баьццарча доакъара лаьрхIа культураши дIаера балхаш. Октябра тIеххьарча деношка, план йийтта эзар гектар йолаш, 14,5 эзар гектар кIаи мукхи дIабийна баьлар уж. Цул а хьалхагIа дIайийнаяр рапс, рожь. Мело ца еш дIадоладир укхазарча боахамаша бIаьстий дувргдолча ялаташтен кхыйолча культураштей лаьрхIа лаьтта оахилга. ХIанзле а аьха Iойиллай 13 эзар гектар.

Сево новкъостал даьд уж толамаш даха? Эггара хьалха кхаш леладераш кадай а овсаре а хилараx хьадаьнна беркат да из. Масала, «Озерный» совхоза Р. Исмаилов керте латтача арендни звенои механизаторашча Сулейманов Хьамзата, Дакаев Iарбе, Юсупов Салос август беттa дIайийра 220 гектар ги даккхара а доакъара а лаьрхIа рапс. ХIанз бIарг хьесташ зIирг тессад арендаторий кхай тIа. Долче, хьатIадоагIача шера боккха хьувкъам баргба цигара.

ПаргIатта садаккха йиш йолаш ба хIанз «Гвардейский» совхоза Шибиев Султана кулгалдеча бригада механизатораш а. Ха ца тулийташ цар дIадийннад 1559 гектар ялат. ХIаьта уж боккха хьувкъам чуэца ховш болга хьахьекхаа карарча шера итогаша. План 19,5 центнер йолаш, хIара гектара тIара цар чуийцад 32 центнер гаргга ялат, хIаьта иштта паччахьалкхенга дехкад 38 тонн люцерна ги, йийтта эзар тонн силос, 180 тонн йол. Из беррига болх баьр 27 саг ва! Цхьадолча доккхача боахамашта а карагIдалац из де.

Ялаташ дIадера дукха ха эшаизар «Братский» совхоза къахьегамхошта. Лоацпача юкъа чакхдаьхар гуйрен балхаш I. Гиназова, I. Рагадаева, З. Басханова кулгалдеча арендни звеноша. Цу тайпара масалаш района кхаш леладерий вахарцара дуккха а хьадоаладе йиш яц.

— ГIулакх иштта дика дIадодаш хилча, чIоагIагIа зелуш хул диnза дисар, — аьлар Надтеречни района райисполкома юртбоахама отдела заведующе Дажикаев Имрана. — Укх гурахьа «Грознефть», «Чеченингушводмелиорация» яхача объединеней коллективашта тIадилладар тха района совхозашка 2 эзар гектар лаьтта аха. Цхьабакъда, шефаш вIалла тохалуш бац. Бицбеннаб-те уж шоай декхарах?

Дале а, царга хьежаш багIа лаьрхIа бац теркахой. Цар-м шоай а низ кхоачаргба юхедиса лаьтта аха а бIаьстан балхашта техника кийчъе а. Уж хIанзлехьа дIаболабеннаб из де.

М. ЭРЗИЕВ,

Овсаре къахьег

Укх шерара хьувкъам чуэцара балхаш чудийрза деце а, хьатIадоагIача шера лард йолла бицбеннабац Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза Чапанов Хьасан керте латта арендатораш. Ханнахьа, октябрь деношка, дIадийна даьхар цар гурахьа дувш дола ялаташ.

— КIаи мукхи оаха дIабийнаб йиъ бIаь гектара тIа, — йоах бригада кулгалхочо. — Ги дика дар, дерригa балхаш сиха чакхдаьхар. Цудухьа, тхо теш хьатIадогIа шу а беркате хургхиларах.

БIаьсти дувргдолча ялаташта лаьрхIа лаьтта кийчдеш ба арендатораш. ХIанзле а из аьхад 350 гектар. ХьажкIаш чуийца боаллаше, юхедисача лаьтта а готаш арайоахаргья. Уж дерригa балхаш чакхдаха шоай низ дIакхоачаргхиларах дог тийша ба механизатораш Газиев Iийса, Малороев Назир, Чапанов Ахьмад, кхыбараш.

ЗIирг тасса доладеннад кхо кIира хьалха дIадийна кIа, мукх. Цу бIарга тоам беча хозалга хьежача дагадох: ма дика дар цу тайпара сурт совхоза дерригача кхашка даларе.

М. МУРАТОВ.

Хьувкъам-90

ХIАРА ФИЙГ ЛОРАБЕШ

Ког Iоотабалла моттиг йоацаш хьажкIаех хьалдизад Наьсарерча «40 лет Октября» яхача совхоза центральни хьатта ков. Къаьстта готъяла йолаелар из моттиг Социалистически Къахьегама Турпала Кодзоев Бахьаудина арендни кхай тIара хьажкIаш хьакхахьа йолаелча. Геттара дика хьийкъай уж укх шера. Итогаша хьахьокхаргья цун гектаро луча хьувкъама юххера цифра. ХIаьта а хIанзлехьа а ала йиш йолаш да из цифра (томараш а тIехь уж лаьрхIача) бIаь центнерага дIакхоач аьнна.

ХьажкIий кхаш доасса луш доагIа укхаза. Еррига ялата лаьрхIа дIайийнача 2100 гектарах чуийцараш — 1565 яр 12 ноябрь хьатIакхоччаш. Бакъда, кхаш доасса мелу дукхагIа хьаIов хьажкаш хьатта.

Атта декхар дац Оздоев Халата кулгалдеча хьатта коллектива тахан хьалхашка эттар. Уж еррига хьажкIий элаш цIенъе, йокъае, тIеххьарча хана йолаеннача йоачаех лорае еза цар. Укхазара дIаяхьа езаш я Iаьдала дIалу хьажкIаш а. Уж кIезига яц — 7100 тонн. ХIаьта хIанзле дIаеннараш — 2699 тонн я. Нагахьа санна транспорт тоъаре уж шозза-кхозза дукхагIа дIаяхьийта йиш йолаш а бар укхазара болхлой.

Дизза кхоачашду хьатта болхлоша шоай декхар. Берригa шоай техника, низ оарцагIбаьккхачул тIехьагIа юртара нах а оарцагIбоах цар шоашка хьакхаьча ялат кIалхардаккха гIерташ. Цар из вIаштIехьа а доал. Цахаддаш 2—3 сменах болх беш я хьажкIаш лордех цIенъю низ бола 4 агрегат, кхыйола механизмаш. Тайжа, цIаккха уж ца йохийташ царга болх байташ йоаккха практика а опыт а йола мастераш-наладчикаш ба Дударов Ахьмади Гадиев Iийсаи. Иштта болх байт шоай погрузчикашка Дударов Мухьмадеи Измайлов Валереи.

ХIаьта кулг-кара хьажкIаш хоржаш а лордех уж цIенъеш боахкача, наьха цIераш йоах хьатта заведующе. Уж ба Олигова Жалхарет, Кодзоева Фасиман, Аушева Фадиман, Чумакова Люба, Кодзоева Зарема, кхыбараш.

Коа хьажкIаш дIа-хьа кхухьаш кадай лел шофер Олигов Мухьмад. Тараз тIар болх беча Арчаков Мухьмада мухь бахьаш коаенача машинага совлен секунд йоаяйтац.

Хьурмат деш, цхьа фийг ца бойта гIерташ лораду болхлоша, механизатораш кхедаь ялат. Кхыметтел хьажкIаш тIара хьайоахача лордаш тIа биса фийг ца бойта комбайн оттаяьй укхаза.

— Мел ялат хьакъоастаду хьа комбайно дийнахьа? — хет оаха Дзауров Беслана.

— 15 ведрага кхаччала, — аьлар цо.

— Иззал ялат хIара денна нувхашта юкъе ухаргдар из комбайн цига ца латтаре.

Иштта лораду-кх хьатта болхлоша шоай а вай а юкъара рузкъа.

М. МУТАЛИЕВ,
тха собкор.

СУРТАШ ТIА: хьажкIаш Iайоассаеш йоалла машина; кулг-кара хьажкIаш хоржаш латт, комбайнер Дударов Мухьамад.

Автора сурташ.

ГIо эш

Ши эзар гаргга тонн гибридни, эггара маьха езагIа йола хьажкIаш Iайний «Экажевский» совхоза центральни хьатта. Дукха низ а хьинар а эш укх йоачаех уж кIалхаръяха. Уж кIала лоаттае кхоалле яларе а ше дар. Пленкаца уж дIакъувлараx дукха пайда балац, зе мара: вIохьлу уж.

— Тха болхлоша шоашта могар ду, уж сихагIа кIалхаръяхара, — аьлар хьатта заведующе Аушев Абос. — ХIаьта укх саготача хана юрта бахача наьха новкъостал эшар тхона. Бакъда, тахан доацаш да-кх из. Шоаш беча балхах тела мах кIезига ца хете кхыдола бахьан малагIа да хац сона. Тонн хьажкIаш хоржача — 8 сом лу царна совхозо.

Тхона а хет хьатта болхлошта шоай низаца из гIулакх дIадерзалургдий-те, аьнна. Оарц эш «экажевцашта».

ХIаьта хьаттарча болхлоша цхьаккха хIама кходац шоай коа сихагIа лостам бара. Из-м оаха а зийра цига хиннача дийнахьа. Ца хаддаш болх беча механизмел совгIа шоаш а кулг-кара къахьегаш бар токера болхлой шоай цIагIара дезал а боалабаь. Албогачиева Райхьанта, Аушева Хадишата, Ахматханова Хяде цул совгIа шоай лоалахой а боалбаьбар.

М. МУХТАРОВ.

Нормаш тIеххкхоачашью

Хьинареча къахьегамца пятилетка тIеххьара шу чакхдаккхара еррига шоай таронаш оарцагIъяьхай Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода машинашъераша. ДIадахача шерашка балха тIа дукха кхоачамбоацараш а нийслуш, хадданза тIехьабусаш хиннача цар дукха мероприятеш белгалъяьхар коллектива болх тоабара. Овлангара денз эргадаьккха тоадир материально - технически Iалашо елга, чIоагIийр къахьегамен производственнии дисциплина, кхетамца вIаштIехьяьккхар бригадашта, участкашта юкъера яхь, хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдара хIаранена тIалатта бехктокхам айбир.

Уж гIулакхаш дарах доккха беркат даьннад предприяте коллективана. Паччахьалкхенна пайда бара итт бетта план 109 процент кхоачаш а яь. заданел тIех бах пайда ши бIаь эзар сом да. Къахьегама овсарле пла-нагIа лаьрхIачул ши процент лакхъяьй цо. Ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш хIара бетта толамца кхоачашдеш хьайоагIа из.

Цхьаккха цех яц предприяте уж декхараш деза кхоачаш ца деш. Цхьабакъда, хIанзлехьа шийтталагIча пятилетка план кхоачаш а яь, тIадоагIача шера чотагIа къахьегаш бIаьш болхлой ба заводе. Царех ба гальваникаш Петрис, Киричук, транспортировщик Эльдерханов, термист Бирюков, кхы дукха бараш а. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

К. БАШИРОВ.

Хьайбай продукташ—дукхагIа

Сунженски района боахамашта юкъе дикагIчарех цаI лоархIаш я Ленина цIерагIа колхоз. ХIара шера тIеххкхоачашъю укхаза хьайбай продукци яккхара планаш. Из къаьгга хьагойт дIадахача шера планаш кхоачашъя хиларо.

Доахача толамаша дог, гIоздоахаш, боахама къахьегамхоша дика къахьийгар укх шера нийс бетта а. Масала, планал совгIа паччахьалкхенга ехкар 22 тонн шурен 56 тонн дулхи.

— Дукха хана денз хьайбай боахаме къахьегаш а, из дика бовзаш а ва со, — йоах АПО «Сунжа» объединени керттерча зоотехника М. Хашагульгова. — ХIаьта укх совхозе массаза а кхоачашду шоашта тIадилла декхар. Сога хьаттача боахаме къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхар да керда экономически формаш юкъеккхувлар. Царех цаI я арендни подряд. ХIанз укхаза дукхагIа йола коллективаш арендагIа болх беш я.

ЦхьоалагIа сахьат дар боахама цхьан ферме со кхаьчача хана. Цхьа дежурни скотник воацар кхы гуш болхло вацар.

Хьайбаш латтача помещени долх тхо. Дика тоаль кийчъяь я помещенеш. Цу чу цIена, лостам болаш я. Гуш да, укхаза хьайбашта дика доал делга а иштта, царца болх бе болхлошта ховш хилар а.

Къаьстта хьоае безам ба са Iаьсий латта моттиг. Ховш да, хьайбай боахаме дерриг а родилкера дIадолалуга. ХIаьта Iодаьча Iаьса эшшача бесса Iунал деш ца хилча, уж довш моттигаш нийслу. Бакъда, укх ферме бIаргалайнар дега тоам беш дар. ХIара клетка чу дар, ше-ший группагIа дола Iаьсий, кIаллара кIийле тоаль цIена яр, кIира теха яр уж чу латта клеткаш. Хьаьнашка дар царна эшаш дола тайп-тайпара доакъар. Ала деза иштта доал деча моттигашка цхьа - дале, цамогаш а хилац уж, шозлагI-дале, хьалкхийча царех доахан унахцIена а хул.

Доакъар кийчду цех я ферме кса. ЛаьрххIа кийчдаьчул тIехьагIа мара дIатедалац укхаза доакъар. Тайптайпарча доакъарех концентраташ, стандартни доаца баьцадаараш, сом, тух, микроэлементаш етташ кийчду из.

Иштта боккха теркам тIабохийт укхаза селекционни балха. ЯлхлагIа шу да цеховой поточни системагIа ферме болх бу. Из бахьан долаш селекционни балха тIа дукха хувцамаш хиннад. Кхаь даькъах дийкъа да доахан. Детташ дола доахан шоаш да, кастта дахка дезараш шоаш, хIаьта кхоалагIа—лакъараш. Укхаза хIара группага хьежжа оттаяь я рацион. Цо аьттув боалийт лаьрхxIа кийчдайташ, дездезача тайпара хьайбашта доакъар дIадехкийтара, лерттIа долаш Iаьсий хьахалийтара, продукци дукхагIа яккхара.

ТIеххьара ала безам ба. Шоай хьинар кхо ца деш, массаза а дика къахьегаш ба колхоза дукхагIа бола болхлой. ТIехь-тIехьагIа кхы а дикагIа къахьегаш хьабоагIа уж.

М. ЧАХ.

Безамца болх хьабара, хьадер лакха дикал йолаш хилийтара дукха хIама эш. Эшачунга хьежаш баьгIабаларе «Заветы Ильича» цIерагIча боахама хьайбаш леладераша доахаргдацар карарча шера шоаш даьха лакха къахьегама толамаш. Сунженски района боахамашта юкъе хьайбай продукци яккхара яьржача яхье шоллагIча моттиге ба уж. Иштта хьадечох дог лазаш къахьегача доярка йоакхо хIана яц. БархI доярка я укхаза къахьегаш, царца дукха ха йоаццаш юкъера школа чакхъяьккха.

Делкъел тIехьагIа нийсделар тхо цу ферме. Доаркаш вIашагIкхийта, детташ долча доахана Iул чударга хьежаш, шоайла бегаш беш а багIар. Тхойла хаттар дIа-хьа даь даьлча маца хургья - хьогI тха хьаьша чу а ваьккха Iохаве мегаргъйолаш моттиг, — йоах къонача доярка Парижева Мовлатхана. Хьаьша-м ший гIулакх даьлча дIагIоргвар, къа деций укхаза болх беш болча наьха?

Шоай бала цар хьабувцаш ладийгIача дог чудоаллачоа бохам хургболаш дар. Яц ЦIе уголок. Балха тIара мукъадолча хана деша книжка, керда газет, хьяжа телевизор хиларга дог даха а Iешац. Доаркаш чуIеча цIагIа дIачуваьлча дIаяхача, ширача заман сурт духьалъотт. СалаIа Iоха гIанд дац эггара аттагIа. Шелвелча, чайпела мала йиш хургьйолаш истол дац. Из дерригa сурт цар хьадувцарал совгIа, гуш да. Истол дезар аьнна доаркаша аьлча, ферма учетчик раьза хиланзар царна. Доаркаша шоашта ца дезандаь дIанхесса истол укх цIен тIехьашка улл, аьлар цо. Ара а даьнна, цо дувцача истолага хьежар тхо. Из мел говза пхьар оарцагI-валарах тоалургдолаш дацар. Цхьа наггахьа мара ягIац укхаза автолавка. Еча а да веладургволаш хIама хиннаяц цу чу, — дувц кхалнаха. Раьза бац шоаш тесса битарах. Царех бехк бсаккхалга а дац. Хьадечунга хьажжа йоакхо е йоагIа болхлочунна. ХIана яхьац тхона, кхычахьа разнарядкагIа телаш йола иккаш, кувташ, е кхыдола дефицитни товараш, — леткъ тхога уж. Укхаза шеко йосаццаш цхьа хаттар отт: хьинаре къахьегача хьайбаш леладерий хьал-таро тоаяра сарцагIбала лаьрхIабий - те боахама кулгалхой а цу гIулакха декхарийла бола нах а?

Л. БЕКОВА.

Кремле вIашагIкхетар

11 ноябре вIашагIкхийтар СССР Президент М. С. Горбачеви РСФСР Лакхехьарча Совета Председатель Б. Н. Ельцини. Цига дийцар керда союзни договор кийчъяреи, мохк рынкага баларeи, хIанзарча проблемай хьакъехьареи дешаш.

Цул тIехьагIа дIахо къамаьл хилар Н. И. Рыжкови, И. С. Силаеви, Р. И. Хасбулатови дакъалсацаш а болаш.

(ТАСС).

Дикача нахах

ВЕТЕРАНА ХЬИНАР

Тахан хилча санна дагадоагIа Яндиев Хьусена ше духхьашха МагIалбикерча технологически транспорта управлене балха этта ди. Из дар шовзткъеи дийтта шу хьалха. Дика тIанийцар зIамига саг УТТ коллективо.

— ХIетта водителий курсаш яьха вар со, — йоах Хь. Яндиева. — Цу хана из чIоагIа лоархIаме хIама дар. «Полуторка» оалаш машен елар сона.

Мехкдаьтта тIа-тIа дукхагIа эшар дегIайоагIача мехка промышленноста. Цудухьа боккха теркам тIабохийтар паччахьалкхено МагIалбика лаьттан ченашкара ганзаш сихагIа караерзаяра. Мехкдаьттахой къаьгташ кхоачашдеш вар Хьусен. Гарга а гаьна а ухкача промыслашка, бурув деттача моттигашка тайп-тайпара оатхалаш, оборудовани дIаозар цо. Дийнийса па къоастадеш, салаIар фуд ца ховш къахьегар зIамигача саго шийна тIадийла декхар кхоачашдеш.

ГаргагIертар Сийлахь-боккха Даймехка тIом. ХIанз «студобеккер» яха машен лелаеш вар Хь. Яндиев. Даьхенна тIабесса кхерам кхетабеча шофераша кхыметтел кIираннийнахьа а болх бора, хийла бийсаш йоахар машена ко тIа па хеваш.

— Кхы а халагIа дар тIема шерашка, — дувц Хьусена. — Сона «бронь» елар. Шофера говзал Iомаяь нах геттара кIезига бар МагIалбике, хIаьта транспорт ца хилча мехкдаьттахой болх сацаргбар. Цудухьа тхога аьлар: шоана йола фронт укхаза я. Цул совгIа, фашисташ города гарга а гIертабар. Цу хана вайзар сона Беконвичи салача моттиге тIем тIа а хинна, хала новваьха Якубов Бахьал. Из яьчул тIехьагIа цIавайта вар. Цо дийцар тхона мел чIоагIа эшаш да фронте воагор. Цу дешаша салоIам бир сона а са новкъосташта а.

Кастта МагIалбик фашисташа дIалаьцар. ДукхагIа даькъе город бахьан къувсача вай тIемахошта эша мовхьаш дIакхухьаш хилар Хьусен. Ираза, гаьнадаланзар моастагIчо МагIалбике а цунна гонахьа ядача юрташка а лоаттадаь къахьа-къемат. Шоаш хьабаьхкача новкъа юхабайдар фашисташ.

Дукха ха ялалехьа болх бе йолаелар мехкдаьтта промыслаш, бурувдетта вышкаш. Уж «дийнъяьрашта» юкъе вар Хь. Яндиев. Дале а, цхьаь цхьан дийнахьа дагара ялацар цунна фронте вахарца йола уйла. Цхьабакъда, из уйла кхоачашхиланзар.

— Вайнах кхыдола къамаш санна, Казахстане, Киргизе Iолаьхкар Сталина а цун бIехача гIозаро а даьча амарагIа, — йоах Хь. Яндиева. — Цу гIулакха «бронь» яцар е воккхача сага а, е бера а, е кхалсага а, е хала човнаш яь фронтера цIабахкийтача бIухошта а.

Юххьанца Зангаре, тIаккха Павлодарски областе кхаьчар Хь. Яндиев. Шофераш укхаза а эшаш бар. Цо болх бир кхачан продукташ, кIора, кхыметтел дошув доалла гIум дIакхухьаш. ЦIаккха йицлургьяц цунна «Майкалы - дошув» яха рудник. Цига болх беш бар дуккхача къамех бола нах. Халонаш лоъра массане а дале а, шоайла гIо-новкъостал де, кIалвисар хьаллаца гIертар уж.

— ДегI къайладаккхал барзкъеи моцала ца валлал кхачеи хилча доккхалдора оаха, — йоах Хьусена. — Цхьабакъда, кхычун дар даа, кхычун тхов-кIийле хьалаца гIерташ цхьаккха а вацар. Нах шоайла Iинмарза, шоайла хьерчаш хиларах ца леш дукха вайнах бисар цу жожагIатерча хьалашка.

Хувцанзар професси Хьусена ше ваьча мехка цIавенача тIехьагIа а. ХIанз пенсе вахавале а, МагIалбикерча автотранспортни предприяте вахтови автобуса тIа болх беш ва из. Цо дIа-хьа кхувл мехкдаьттахой, бурувдеттараш. ТIехваргвац из новкъа латтача сага а. Иштта я ветерана оамал.

М. КАТОЕВ.

ВИЗЗА БРИГАДИР

«Победа» яхача колхоза боахама доаха толамаш дегIаухаш доагIа хIара шера. ГIадвугаш да фермашкара а бригадашкара а хьал. Колхозе хьалхале лелаеш я № 2 йола тракторно-полеводчески бригада. Укх тIеххьарча пхийтта шера цига кулгалдеш ва Теслович Василий Федорович. Ше зIамига волча хана денз, хьавоагIа из лаьтта дукха дезаш. Цунца дувзаденна да цунна техника езаялар а. Дукхача механизаторий яр санна я Василе биографи а. Школе дийша ваьлча, лоацца тракторий курсаш а яьха, дIаволалу из № 2 йолча бригаде болх бе. Из дар 1960 шера. Цу хана денз хьавоагIа, цу цхьан бригаде дика къахьегаш; тракторист, механик, тIаккха бригадир а волаш.

Бригадера гIулакхаш хьалха ледара дар; хувцалора бригадираш, барта яцар коллектив, воча хьал тIа яр техника, къахьегама дисциплина лохлуш латтар, кIезигагIа хьувкъар ялаташ а. Дикка уйла яьчул тIехьагIа, колхоза правлени раьза хилар къона механизатор Теслович Василий Федорович цига бригадир оттаве. Керда бригадир везавелар бригадерча болхлошта. Эггара хьалха Василий Федоровича вIашагIйоллар барттайна коллектив, бовзийтар шийх бола тешам, тIаккха безаме дIаболабелар бригадера болх а.

Тракторно - полеводчески бригаде болх беш 25 механизатор ва. Царна юкъе ба гIалгIай, эрсий, украинцаш, татараш, эрмалой, кхыбараш а. Барттайна дIабода цар болх. 30 шерал совгIа болх беш ба механизатораш: Петрухин Николай, Касьянов Александр, Лазарев Василий, Ермоленко Анатолий, Поплутин Анатолий, иштта кхыбараш а. Цар хIара денна 120 процент кхоачашъю шоай план.

Бригаде оахаш дола лаьтташ 2600 гектар да. Цига кхедеш дола ялаташ да: кIа, мукх, ксартолаш, хьажкIаш, гидуаргаш, кхыдараш а. 1989 — 1990 шераш хьайийцача, дика ялаташ хьийкъад укхаза. Цу шерашка юкъера лаьрхIача, хIара гектара тIара даьккхар хилар; кIа — 34,5 ц, мукх — 34 ц, коартолаш — 140 ц, гидуаргаш — 15,5 ц, хьажкIий силос — 270 ц, кхеш — 22 ц, оттаяьча планал дуккха а лакхагIа я яьха центнераш.

Бригаде болхлоша нийду алапий лакха да. Юкъера лаьрхIача цхьан механизатора бетта 250 сом эц, хIаьта цхьабараша 350—400 сом нийду. Цул совгIа, хIара даьккхача сома лаьрхIа, мах боацаш ши килограмм кIа лу механизаторашта. Шийна хьалучунга хьежжа хул болхлочун безам, цудухьа механизаторий безам ба болх бе.

Василий Федорович юрта боахамах лаьца дола кердадараш Iомадеш ва. 1967 шера Болгаре, Венгре, хIаьта 1970 шера Херсонски областе, кхыча моттигашка хиннав из.

Кхаь пятилетка ударник волча Василий Федоровича тийннай дукха сийлен грамоташ, «Къахьегама кхоалагIIча степена», орден, хIаьта 1984 шера «НГIАССР заслуженный механизатор» яха цIи елар цунна.

Василий Федоровича райсовета депутат волча хана, ший харжархой хьашташ кхоачашдеча хьинаре дакъа лоацаш хиннав. Орджоникидзевски станице Калинина цIерагIча улицагIа хьалдаьд кхо цIа, тоаьйй улицаш. ХIанз цу цIеношка бахараш колхоза специалисташи, механизаторашн ба.

Василий Федорович интернационалист ва. 1956 шера ший мехка юхацIаве н а Матиев Хьасан Орджоникидзевски станице нийсвелар. Чуваха моттиг яцар. Из шийна хайча, Василий Федоровича 10 шера ваха моттиг елар Хьасана цIенош далцца. ХIанз цун доттагIий ба; Грознера Шадиев Сулейма, Галашкара Хашиев Мувса, иштта кхыбараш а. ГIалгIай автономи юхаметтаоттаяра гIулакх могадеш тIаэц цо.

Сабаре да бригадера хьал. ХIара механизатора хов ший де дезар, бригадираца къамаьл деча хана, гIар яц цар. ЦIена да бригада коа, техника ший метте латт, дIа-юха кхийса аьшкаш яц укхаза, гуш да Теслович Василий Федорович визза кулгалхо волга.

Т. ХАШИЕВ,
Сунженски район.

Парткома секретарь

Соца къамаьл дер ва производственно - тсварни конторa парткома секретарь Хабасахалов Александр Вячеславович. «Грознефтеоргсинтез» яхача объединенена чуйоагIача подразделенех йоккхагIчарех цаI я из.

Александр Вячеславович укхаза балха вера КПСС Заводской райкомера. Дукха ха яц цо керда декхараш кхоачашду — цхьа шу.

— Александр Вячеславович, хьо къона секретарь ва, хьалхагIа аппарате хинна саг а ва, мичахьа да халагIа?

— Ше верригa а балха дIалуш хилча, цхьаннахьа а дац атта. ХIаьта хIанз аз къахьегача участке кхы а халагIа да. Нагахьа санна, райкоме са декхараш ерригача района предприятешкарча партийни организацей балха тIахьожам лоаттабарца дувзаденна хинна дале, хIанз, дукхагIа, сай лоIаме ва со, хIаьта цунга хьежжа бехктокхам а дукхагIа ба. ТIаккха партийни организаци а яц зIамигачарех, 200 коммунист юкъевоагIа цунна. Цкъа-дале, иштта да гIулакх, шозлагIа-дале, кхетадеш да духхьала цхьан секретара из болх дIабахьа могаргдоацалга. Ираза когIортолга е парткома членаш ба, партийни балха йоккха опыт йолаш. МугIареча коммунисташта юкъе а кIезига бац цу тайпара нах. Тахан царех цхьабарий цIераш яха хьожаргва со. Уж ба къахьегамеи алапеи отдела начальник А. Пуховицкий, СТК председатель В. Ханильдин, кхыбараш.

— Цхьаннена а къайле йолаш дац укх тIеххьарча хана КПСС мугIарашкара нах дIабувлалга. Шун партийни организаце нийслой цу тайпара гIулакхаш? Хьона хетачогIа, фу бахьан долаш да из?

— Со укхаза балха веначa шера тха организацена юкъера КПСС мугIарашкара дIаваьннав 10 коммунист. ТIеххьарча хана экономически хьал чIоагIа во оттара кIезига бехк бижац партена тIа а. Цхьабола коммунисташ партера дIабувл могашал дика ца хиларах. ХIаьта устав цу гIулакха духьала дац. Нагахьа санна тахан эттача экономически, социальни халача хьалах КПСС-а мохк кIалхара баккха моге вай парте сий лакхлургда, хIаьта из ишта хургхиларах со тешаш а ва.

— Александр Вячеславович, хIанз дукха ба (къаьстта коммунисташта юкъе) парте гIулакх дац производственни, кадрай дешаш къестаделга, аьнна, хетараш, Iа фу аргдар цох?

— Ховш да, боахама дешаш къестадеча КПСС-ас ЦК юкъегIертаргъяц ше, аьнна, хьакхайкадаьлга. Бакъда, сона из ниса хетац. Массанена хов материальни дар хьалхарча даькъеи идеальни дар шоллагIча даькъеи долга. Производства сферанеи кадраш дIанийсъяраи партии юстара йоале, сога хьаттача КПСС лоархIам кхы а лохлургба. Хьанна эш яьсса идеологи?

Нагахьа санна тха предприятех вай ала доахке, укхаза, администрации парткоми шоайла барт дика кхеташ я. Цхьаккха боахама, кхыдола дешаш къестадац коммунистащ юкъе боацаш. Масала, оаха айхха дакъалоац предприяти ший лоIаме хилара, социальни дешаш къестадеча. Каст-каста чакхйоах оаха администрацеца, профкомаца, къахьегама коллектива советаца цхьана еш йола заседанеш. Партком юстара латтац кадраш дIа-хьа нийсъеча а. Иштта тха рекомендацегIа шоллагIча цеха начальникла оттайир парткома член Балкина Татьяна Федоровна. Цу гIулакха раьза воацаш саг а хиланзар. ХIаьта цох даьнна беркат доккха да, хIана аьлча Балкина керте эттача денз цех тIехьаюсачар хьалъяьлар. Цхьан дешаца аьлча, производстваца бувзам боацаш партком мишта хила йиш я аз кхетадеш дац. Из иштта ца хилча къахьегама коллективацара бувзамаш хадаргда, хIаьта парте лоархIам а лохлургба.

— Из лоархIам лакхлургбола никъ малагIа ба, хьога хьаттача?

— Парте лоархIам лакх а лургба, из общества авангард а хургья нагахьа санна ше дIайолаяь экономически политика, нийса йолга цо хьагойте. ХIара коммунисто общественни вахаре айхха дакъалоаце, социальни нийсхо бахьан цо къовсам лоаттабой.

Интервью йийцар **З. АЮБОВ.**

МАЬЖДИГИЙ ХОЗАЛ—ЮРТИЙ ХОЗАЛ

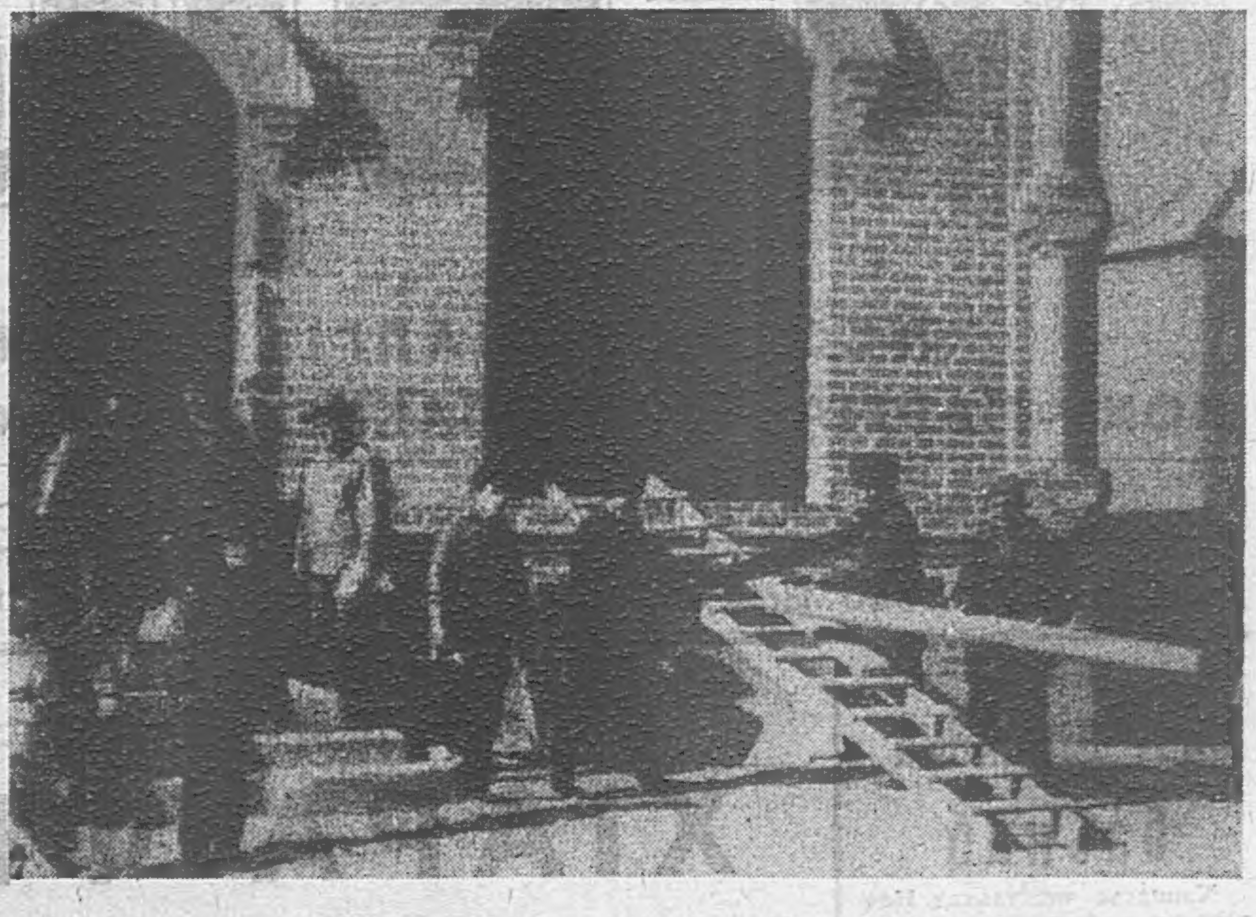

Художникаш а архитектораш а бувцаргба, бакъда, вIалла институташ а академеш а ца яьхача наха хьалдеча маьждигий хозал-м яц цхьаккха хIаманца нийсъе йиш йолаш.

Наьсарен района юрташ хозъеш латт цар. Вай Iодахьийтача ханашка маьждигашкеи хьужарешнеи ена гIелал дIайоалаш йоагIа. Уж херцадаьча моттигашка урагIъух царел а хозагIа дола маьждигаш.

ХIара маьждиг — цхьацца малх ба аьлча, харц хургдац. ХIаране ши-ший хьисап, догам, моттиг я цар. ХIарадар шо-шоай юртащца тарлуш да. «Эггара боккхагIбола юртий тхьамадаш ба маьджигаш», — аьлар тхога цхьан зIамигача саго. Ба а ба. Царца дувзаденна дика хIамаш дукха да наха юкъе дIадоладенна. Белхий яха дош дицденнадар вайна. Вусулба динца «юхадийнлуш» йоагIа из традици а. Цхьа ди гургдац район юрташка белхашка нах ара ца боалаш. Iаьдала болх бераш хIара шоатта дийнахьи кIирандийнахьи арабоал, хIаьта бокхий нах - пенсионераш — хIара денна хул шоай юрташка цхьацца хIама хьадеш: е наькъаш нийсдеш, е тIий туллаш. Къаьстта теркам тIабохийт наха маьждигаш хьалдеча белхий бара. ЦIаккха а дицлургдац тхона, Экажкъонгий-Юрта маьждиг хьалдеча белхий хинна ди. Укхаза воацаш саг вацар зIамагIбарех а бокхагIбарех а. Хьалхадаккха ца эшаш хIаранена ший фу де деза ховра. Сурташ тIа шоана хоалургда из.

Маьждига председатель Измайлов Аьдалгире Исроапал чIоагIа раьза ва гIулакх иштта дIададаш. Ше маьждига да хиларца кIезига къахьийгадац цо из хьалдеш эша гIишлон материалаш Iалашъеш а нах оарцагIбоахаш а.

— Ди дIадодац, — аьлар Исроапала, — укхаза къахьега 30—35 саг ца воагIаш. — Шоай цIагIа, коакарта мо безаме кулг тох наха маьждиг хьалдеча.

— Селлара хоза догам долаш, тешаме, чIоагIа ер хьалдоттараш малаш-67 — хетт оаха цунга. — Гаьнна кхычахьара мастераш боалабаь хургба оаш?

— Арахьара хьатIавийха саг вац, — аьлар цо. — Беррига болх хьабераш юртара нах ба. Кулг-говзал дика йолча наьха а цIераш йоахаргья аз. Уж ба Экажев Махьмада Салман, Цечоев Лорса Берснакъа, Эльдиев Хьажмурда Мухьмад.

ГIишло зIамига яц.

Маьждиг хьалдаьдаьннарг лархIа мегаргдолаш да. Мимар йистедаккха мара ца дезача дIакхаьчад. Эггара хьалхара кхера цун ларде биллаб укх 1990 шера 19 июне. 51 метр я маьждига дIоахал, 12 метр шорал я. Цкъара отташ 1800 саг ламаза дIаотта йиш йолаш я. Мимар 28 метр лакха да.

— Iаьдалгахьара новкъостал дой шоана?

— Ер оаха хьалдоладеча хана баьхка вай республика Лакхехьарча Совета Председатель Д. Г. Завгаев, Наьсарен райсовета председатель А.-Х. Х. Аушев, райисполкома председатель М. Х. Льянов, кхыбола хьакимаш хилар тхо долча, — яхаш дувц Измайлова. Тхона фу эш хьажа баьхнабар уж. ХIаьта оаха дIадоладаь гIулакх а могадир цар.

Бахача нахагара шоана материальни гIо деш моттиг хулий?

— Шоай цIенна эша хIама маьждига хьалуш дукха нах ба. Масала, шийна цIеношта лаьрхIа 200 совгIа лист тхов тIа детта аьшк мах боацаш хьаделар тхона Муталиев Мухтара Вахас. Антошкиев ИбраьхIима Берснакъас диъ бIаь тума ахча делар, хIаьта Антошкиев Ясе Iаддал-Хьажас пхи бIаьи кховзткъеи итт тума далар. ХIаьта 5—10 тума ахча ца луш-м цхьа цIа дац юрта. Наха хьабенна 120 кIувс ба хIанз маьждиге Шоашта тIера сагIийна кхы а дукха хIамаш тел цар.

— Доккха хIама а боаккха болх а ба оаш беш латтар. Истореца дусаргдолаш хIама да ер. — Исроапал цIераш яхал укхаза къахьегача цхьабарий.

— Уж цIераш дийнахьа сарралца яьхача а кхоачалургьяц, — аьлар цо. — ХIаьта а къаьстта белгалбаьннарий яраш ца яьхача яргьяц. Царех ба Гагиев Мудара Махьмад-Iаьла, Талдиев Абукара Исмейла, Албогачиев Акхберда Исраьил, Точиев Угуза Баматгири, Кациев Iусмана Iумар, Толдиев Ахьмада Мувса, Толдиева Зайнап, Талдиева Дибихан, Албогачиева Насапхан, Акталиева Мадинат, Анцидоева Радимхан, «Сельхозхимера» водитель Беков Осман, кхыбараш.

Маьждига юххе хьалъяй хьужаре а. Бусулба дешар деша а мутаIаламаш хила я раьза болаш дукха ба юрта. ДIахьеха нах а ба.

Маьждига болх вIаштIехьбаккха ховш дика организатор ва имам Измайлов Iаддал - Хьамид а.

Лоацца аьлча, имен-беркати доссаш латт Экажкъонгий - Юрта а кхыча юрташка а. Дукха вайнаьха къаьнара традицеш дийнлуш йоагIа. Къахетам, дега цIенал, тешам юкъебоалаш боагIа наха. Даькъала хилба цу гIулакхий никъ!

М. ЗАНГИЕВ,
М. МУТАЛИЕВ,
тха собкорраш.

Авторий сурташ тIа: Маьждиг хьалдеча белхашка.

ВАХАРО ДIАДЕХАР

Ховш да вай ерригача общества вахара юкъе тIеххьарча хана боккха кегар этталга. Вай дувцараш экономически вахарца хIанз долашдола кхоачамбоацараш хинна Iац, уж дувзаденна да ерригача общества а, хIара советски сага а духовни вахарца, политически хьалащца, иштта кхы дуккхача гIулакхашца а. Укхаза белгалдаьккхача кхоачам ба, Закавказски республикашка — Армене, Азербайджане, Киргизе Ошски областе, Казахстана Новый Узене, Молдове, иштта кхы цхьацца йолча регионашка цхьаккха бехк боацача бIаьш долча адамий вахар хоададеш, цхьаккха бахьан а доацаш, экстремистски группаша гIеттаду довнаш. Цудухьа хIанз вай пачхаьалкхене дIахьош да сихдаь реформаш елга, уж ювзаенна я мехка а хIара регисна а экономикаца, ерригача пачхаьалкхене деш долча хувцамашца.

Перестройка яро, шерра вахара юкъеденад советски пачхаьалкхенна чудоагIача тайп-тайпарча халкъашка шсай вахара доалделга хсадам боллаш дIадулга, цунца цар экономика, къаман культура цхьаккха духьале йоацаш дегIайоалае таро хилийтар. Бакъда, мехка цхьацца йолча республикашка из паргIато харцахьа кхетаьлга ховш да. Вай дувцар да цхьацца йола республикаш общества вахаро демократе юкъебенача хувцамех, вешта аьлча паргIатонах пайда а эцаш Союзах дIакъастилга лерхIаш хилар. Из ишта долга хьахьокх Прибалтийски республикашка — Латве, Литве, Эстоне, Закавказски республикашка Армене, ГуржегIа, Советски Молдове, иштта кхы цхьацца йолча регионашка эттача хьалаша. Цар лерхIар да советски Iаьдала шерашка хьа а хинна, тахан шоай доазонаш тIа долаш мел дар — промышленность, Iилма, кхыдар — шоай доалахьа дерзаделга, цунца ше къаьстача регионах шсай пачхаьалкхе хьаелга. ТIаккха, ховш ма дий, вай обществера моллагIча регионе а вай хана долаш дар Советски Iаьдала шерашка ерригача пачхаьалкхен юкъарча низаца хилар хьадаь, цхьанне а обществах регион дIакъоастае цхьаккха бокъо ца хилар.

Тахан мехка эттача хьалах пачхаьалкхен экономически, политически кризис я, ца аьлча, цунах ала йиш йолаш, кхы цхьаккха хIама дац. Мехкара политически лоаттам харцахьа кхетабеча е лаьрххIа экстремистски уйлаш йолча группировкаша лeладеш дола хIама из долга кхета ца дича далац вай. ТIаккха цу гIулакхаша ерригача вай Даьхенна тIаоттабаь кхерам мохк бекъабаларга кхачийта гIерташ ба. Ховш ма дий, цхьаккха къам, цхьаккха къаман регион Советски пачхаьалкхенах дIа а къаьста хила а даха а таро йоацаш хилар.

Вай хана цхьацца йолча къаман республикашка шоай суверенитет хьахулга кхетаду шоаш юкъарча пачхаьалкхен доакъош а доацаш, шоаш къаьстта пачхаьалкхенаш хиларах тарра. Цхьанне а яхац къаман республикащкара ерригa проблемаш кхоачашхинна я. Ховш да, укхаза кхоачашде дезаш экономически хьалашца а, культураца а, духовни вахарца дувзаденна хьашташ хилар. Бакъда цхьанна оагIорахьара кхетаде йиш йолаш дац цар лерхIаш йола кортамукъале паргa кхаьчачул тIехьагIа, дIахо уж мишта бахаргба. Из иштта хилара кепттера бахьан да ювцаш йола республикаш бIарччача пачхаьалкхен — Россияй доакъош долаш хьайоагIаш хилар а, дIахо гIоргйолаш хилар а.

ТIеххьарча хана тайп-тайпарча общественни органи зацеша а, цхьаццаболча новкъосташа а Нохч-ГIалгIайчен суверенитетах йолча Деклараце массехк проект йовзийтай республикерча бахархошта. Царех я Вайнахски Демократически парте проект, РСФСР а Нохч-ГIалгIай АССР-а а Лакхехьарча Советий депутата Нунуев Саид-Хьамзата проект, Вайдаев керте латтача «ЦАНО» коллектива проект, Костоев Беслана Нохчий АССР а, хIанз а йоацаш йолча ГIалгIай АССР суверенитета деклараце проект, иштта кхы дIахо а. Эггара хьалха белгалдаккха дезаш да, вай ювцаш йолча деклараце проекташ хьалха вайна яйзача кхыча республикай деклараций проекташта цхьаккха хIама эргаш йоацаш тара хилар. Бакъда, ший тайпара эргалонаш а я ювцаш йолчарца.

Эггара хьалха укхаза белгалдаккха дезаш да, аьнна хет, вай лакхе белгал ма даккхара, йолаш йолча таронел тIех цхьацца йолча деклараце проектаца лерхIаш дар хилар. Масала, Вайнахски Демократически парте деклараце проектаца къоастадеш Нохч-ГIалгIай АССР ший тIема низ болаш хила езалга... МалагIа тIема низ ба белгалбоаккхаш бар, сенна эшаш ба из? — эггара хьалха из хаттар отт ювцаш йолча деклараце проект йийшача. Ховш ма хиллара, Нохч-ГIалгIайче чуйоагIаш я Российски Федерацена а, Советски Союза а. ТIаккха, ховш ма дий, вай пачхаьалкхе юкъара тIема низ болаш хилар а, вай пачхаьалкхе лораяра декхар царна хьалхашка латташ хилар а. Цудухьа наха саIехам бе ца даьккхача, деклараце проектаца белгалдаккха дезацар, аьнна, хет тIема низах дола дош.

Кхы цхьаькха а да ювцаш йолча деклараце проектаца белгалдаккханза даргдоаца дош. Вайнахски Демократически парте проектаца чIоагIдеш да Нохч-ГIалгIайче эггара шерагIа бокъо йола орган къоаной Совет хила езалга.

Кхыметтел республика Лакхехьарча Совета решенеш сецаелга, хувцалга къоаной Советага дIалу ювцаш йолча проекто. Бакъда, укхаза кхетадеш дац керттердар — хьанах латташ я ювцаш йола къоаной Совет, Малав из хьожаер, хоржаш вар? Цул совгIа мала ва царна Республика Лакхехьарча Совета решенеш соцае а, хувца а бокъо еннар? Ховш ма дий, Советаш Лакхехьара яле а, моттигера яле а харжархой лоIамагIа вIашагIтохаш йолга, тIаккха хьан вIашагIтохаш я, хьан бокъонаш енна я ювцаш йола къоаной Совет? Хеталу, из деррига дашха дезар проекта автораша, аьнна.

Кхетаде цул а халагIа долаш да Костоев Беслана язъяьча ГIалгIай Республика суверенитета декларацех йолча проекта тIа белгалдоаккхаш дар. Ховш ма хиллара, массанена ловш дале а ГIалгIайчен автономи хIанз а хьахиланза я. Из юхаметтаоттаелга кара да мехка а, РСФСР а Лекхехьарча Советашта, бакъда, цунах йола решени ювцаш йолча органаша тIаэцара ха хIанз а хаьдаяц. Укхаза эггара хьалха эшашдар да Нохчий а, ГIалгIай а сталински режимо бахарах бохабаьчул тIехьагIа Къулбаседа-ХIирийченах дIатеха йола Пригородни район юха а ше хьалха хиннача даьшка юхакхсачиталга. Хеталу, гIалгIай автономе суверенитетах йола деклараци цул тIехьагIа дийцача а тIехьа хургдацар аьнна.

Вай хана суверенитетах йола деклараци тIаэцарах вахаро дIадехар дизза кхоачаш ца хулга цхьаккха къайле йолаш дац. Эггара хьалха де дезар да республикера общественно - политически хьал тоаделга. Цу гIулакха ма могга чIоагIъе еза Нохч-ГIалгIайче дахаш долча тайп-тайпарча къамех долча адамий цхьоагIо, кхотаде деза цар вошал. Доккхал де мегаргдолаш да, уллуврча кхыча республикашкарча хьалашца нийсдича, вай республикера гIулакхаш дукха дикагIа хилар. Ховш ма хиллара, вай республикерча дуккхача къамех болча къахьегамхоша кхетаю барт, цхьоагIо чIоагIа хилийтара гIулакха шоашта хьалхашкара бехктокхамал, цудухьа цар ладувгIац экстремистски элементаша дувцаш долча харцдолчунга, цар яхачоа тIехьа оттац. Бакъда, цхьан сахьата, цхьан минота лаьгIбалийта мегаргбац республикера къахьегама адамаш кхотадара, цар цхьоагIо чIоагIъяра эшаш бола болх. Цу гIулакха ма могга шоай гозал, шоай хьинар оарцагIдаккха деза моттигашкарча советий болхлоша, депутаташа, партийни органаша. ЦIаккха дицдалийта йиш яц вай, ерригача общество перестройка елга дIадахьарца дувзаденна дола декхараш цунца дсагIаш хилар. Шеко йолаш дац Нохч-ГIалгIайчен суверенитетах йолча Декларацеца а цо эггара лоархIамегIа йола моттиг дIалоацаш хила езилга.

Вай лакхе белгал ма даккхара, ювцаш йолча суверенитетах йолча Деклараце проекташца хоадам боллаш хьахьокхаш дац Нохч-ГIалгIай республике бIарччача Россия пачхаьалкхен дIакъаста йиш йоаца цхьа дакъа хилар. Из ишта долга кхы цIаькха а бакъду автономни республика ший эскар хила деза яхаши къоаной Совета республика Лакхехьарча Совета соцамаш хувца бокъо хила еза яхаши вахарца тарлуш йоаца эргалонаш, цхьацца йолча декларацей проекташта юкъеяхьа гIерташ хиларо. ТIаккха ховш ма дий, моллагIа яле а, зIамига из хиларах, е йоккха хиларах автономни республика ше къаьста пачхаьалкхе ца хилар, из пачхаьалкхен территориальни цхьа дакъа мара ца хилар.

Ховш ма хиллара, экономически таро дIаккхоачаш ца хилар бахьан долаш Нохч-ГIалгIайче ший хозрасчетах яха йиш йоацаш хилар цхьаккха къайле йолаш дац. Цудухьа эггара хьалха де дезар да моттигерча ресурсех боагIаш бола пайда хьаэцалга, сиха регионални хозрасчете республикера ерригa промышленность йохийталга. Цо таро хулийтаргья ерригача республика экономически хьал тоаде, цунца цхьана сихагIа бахархой хьашташ кхоачашдарга кхача.

Республикера ерригa предприятеш, моттигерча промышленноста яраш а, центральни министерствашта чуйсагIараш а хозрасчете яхийтаро тоадергда республика экономически хьал. Ховш ма хиллара, республике йолаш йолча центральни министерствашта чуйбагIача итташ йолча экономически низ болча предприятешкара Нохч-ГIалгIайченна цар хулача пайдах кхсачаш дола дакъа массехк процент мара яц, дукхагIча даькъе моттигерча ресурсех пайда эпарца яхаш уж предприятеш йолга ховш дале. Уж хозрасчете яхаро, хетаргахьа, таро хулийтаргья из пайда масейттаза совбаккха, республика экономически хьал тоаде.

Укхаза эггара, керттера гIулакх хиларах тарра, белгалдаккха ловргдар, Нохч-ГIалгIайчен суверенитет тIаийцача, дIаяхача хана ма хиллара, бахархошта юкъера, моллагIча къамах уж бале а, вошал, доттагIал болат санна чIоагIа хила дезалга. Из да керттердар, из да вай вахаро тахан дIадехаш дар а.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Къахьегама мулаш

Укх тIеххьарча шин шера къаьстта дика болх а беш, шоашта хьалхашка латтача декхарех тIехдика лоархIабеш хьабоагIарех ба Нохч-ГIалгIай цементин завода болхлой. Пятилетка хьалхарча шерашка дани тIехьаюсаш, пачхаьалкхен декхар дукха тIадусаш хьабоагIаш хинна уж шоай производственни хьокхамаш тоадеш къахьега болабалара йола къайленаш йовзара массехк хаттар дир тха корреспондента предприяте директорга МАЛЕВ Руслан Хамидовичага:

— ТIехьаюсаш а яхаш гIоръяьнна ювцаш хинна шун коллектив укх тIеххьарча хана башха-дика къахьегама толамаш дсахаш болх бе йоалаялар сенца дувзаденна да?

— Цун бахьанаш дукха да. Керттердар да къахьегамен производственни дисциплина тоаяр, хозрасчетан арендни подрядан шерраникъ хьабеллар, лоархIамегIйолча производственни участкашта реконструкци яр, керда техникеи дикагIйола технологии производствана юкъекхувлар, болхлошта, участкашта, цехашта юкъера яхь кхетамца вIаштIехьъяккхар. Цул совгIа хозрасчетагIа къахьегаш бахашта балха тIа бухсоццаш хьахулачунга хьежжа тела доладир алапеши ахчан премеши. Цу гIулакхаша шоаш производства бизза дай хилара йола уйлаш чуйоссайир болхлошта, лаяхбелар цар материальни безам. Лоацца аьлча, ийдеш дола алапеш, премеш дукхагIа хиларга хьежжа овсарегIа къахьега болабелар уж.

— Ховш махиллара пятилетка дIадахача шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера хьалъяьрел шозза дукхагIа гIишлош хьалъе езаш я укх шера республике а Нохч-ГIалгIайчен столице а. Долче, гIирсаш хьалду гIишлонхой, иштта шоай доалахьара цIенош хьалдеш бола баха наха цементаца Iалашбара даькъе фу карагIдоал шоана укх шера?

— Цу даькъе дика кайоалаш, беркате къахьег оаха пятилетка тIеххьарча шера. ХIара бетта план меттел тIанийца декхараш а дикка тIеххоачашдеш хьадоагIа тхо. Из иштта хилара тешалдеш дола цхьа-ши масал доаладергда аз. Экономически реформа хьалашка болх беча моллагIча коллективе керттерча хьокхамех лоархIаш да ший потребителашта поставкаш яра дола договорни декхараши пачхаьалкхенна пайда бара плани толамца кхоачашъяр, къахьегама овсарле лакхъяр.

Къахьегама овсарле лакхъяра итт бетта задани 43 процент тIехкхоачашъяьй. Заводе ерригa арахецача продукцех ерригa хIана яц аьнна яр дикеи тIехдикеи мара яц. Хьаеча продукцега дIабода мах лохбарах, бийдал, электроэнерги, массе а тайпа кхыйола материалаш кхоярах, йоагIачул дукхагIа продукци йохкарах карара шу доладелча денз пачхаьалкхенна баь пайда ши миллиони 600 эзари сом да.

— Иштта къахьегача предприяте коллективе шешийгара доагIаш дола дукъ дIа а увзаш, хьинаре къахьегаш йола цехаш, участкаш малагIаш я шун, Руслан Хамидович?

— Цхьаккха бригада, участок е цех яц тха предприяте пятилетка тIеххьарча шера тIехьаюсаш. Цхьабакъда, царна юкъе а шоашта хьалхашка латтача декхарех тIехдика лоархаIеш йола коллективаш кIезига яц тха. Царех я Баталов Бексолта, Цоцаев Минкаил керте латтача цехий коллективаш. Цар заводерча цехашта юкъе эггара хьалхарчарца рапорт делар дерригача техникоэкономически хьокхамий итт бетта, задани кхоачашъярах. Шоай производственни хьокхамаш тIа-тIа тоадеш къахьег цар укх ноябрь бетта а.

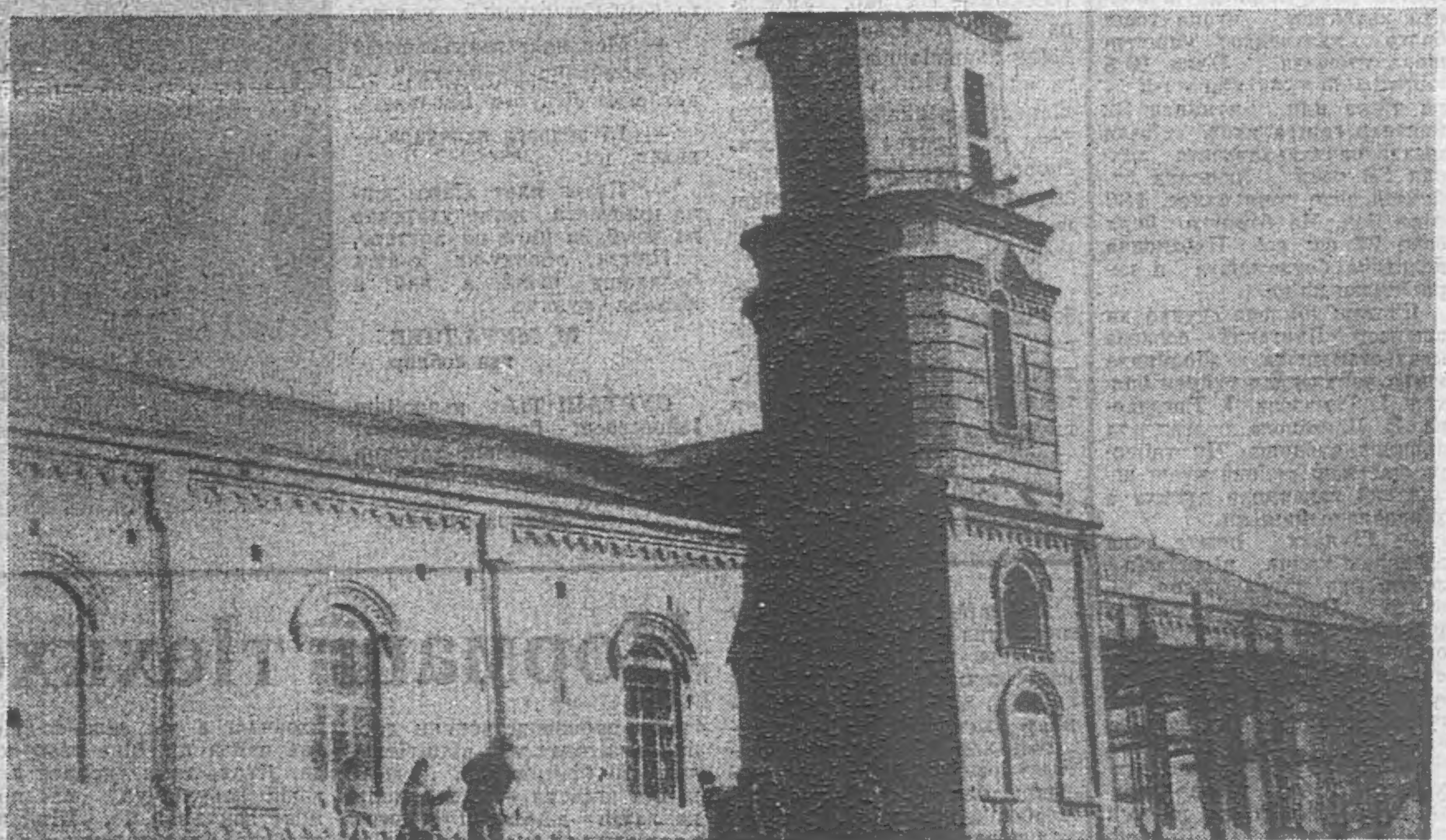

Беррига юртахой оарцагIа баьнна...

КхыйоIча гIалгIай юрташка санна СоагIапча а хьалде доладаьд керда маьждиг. Дукха ха яц лард елла аьнна, хьатIаенай дукха гIишлон материалаш. Уж деррига балхаш деча кулгалдеш ва Коригов Къурейш. Тха корреспондента массехк хаттар дир цунга.

ХАТТАР: Юртарча наха миштта тIанийцад дин гIулакхаш паргIатта леладе шоашта бокъо ялар?

ЖОП: Оаха массане а цIенача дег тIара баркал ях пачхаьалкхенна хьалха дин гIулакхаш леладара еш хинна новкъарленаш дIаяхарах. Цу даькъе дукха хIама хувцаденнад перестройка шерашка. Къаьстта тхона тоам беш да юрта маьждиг хьаделла бокъо ялар.

Вай Советий Iаьдал доаккхача хана маьждиг долаш хиннад СоагIапча. Цхьабакъда, из экххийтад. Вай мехках дахалехьа кIеззига хьалха керда маьждиг хьалде доладаьд юртахоша. Цхьабакъда, пенаш аханахьа кхаьчача хана, хьатIаденад вай къаманна эггара Iаьржагiдола ди — 1944 шера 23 февраль. Цул тIехьагIа хиннар ховш ма дий.

Нохч - ГIалгIай республика юхаметтаоттаяьча шерашка маьждиг хьалдарах вIалла дувцилга а дацар. Цу хана лира тIом лоаттабора «дин авторитеташца», «ширдаьннача гIулакхашца», ламаз дарцеи марха кхабарцеи. Газеташа а шоашта могар дора цу хьакъехьа. Фу дар цох хьахиннар? ДIаяла йолаелар вокккагIвар лархIар, кхалсага снйдар, хьаша-да тIаэцар санна йола вайнаьха халкъа оамалаш, дукхагIа дар зуламаш, боалаш - боалаш харцахьча новкъа боалар \ кагирхой. Вешта аьлча, Iалаьмате доккха зе хилар общественa.

Вай Iодахьийтачул тIехьагIа, юртахоша хьалде доладаьча маьждигах, клуб яьяр. Перестройка хьатIакхачачалца иштта хилар из. ХIанз цу цIагIа маьждиг да. ХIаьта кинофильмашка хьажа ловрашта а зе хиннадац, юртарча наха гулдаьча ахчах клубана лаьрхIа хьалха даьсса лаьтта цхьа цIа тоадаьд.

Цхьабакъда, хIанз долаш дола маьждиг тиша да, из тоадечул кердадар хьалдича тол. Цудухьа болх дIаболабаьб оаха.

ХАТТАР: Маьждига лоаллаха школа я. ВIашкадоагIий-те из?

ЖОП: Дика доагIа. ХIанз маьждигерча хьужаре Iарбий дешари йоазуви Iомадеш 140 дешархо ва. Царех массарех моллаш хила беза яхац аз, цхьабакъда, мел доккха ираз да кхыча къаман мотт Iомабар! ТIаккха бераша Iомадеш дола къорIа, жайнаш хьакъал Iомадеш ма дий.

Хьужаре деша уха бераш оамалца да. Сабаре хила, яхаш, цар шоай нийсархошта деш дола хьехараш кIезига хезадац сона. Лоаллаха йоаллача школера бераш харцахьа лелаш гац сона. ХьалхагIа гIар - тата дукха хулар укхаза.

ХАТТАР: Моттигерча Iаьдала органаша, совхозо новкъостал дой шоана маьждиг хьалде?

ЖОП: Цу хьакъехьа дикадар мара ала йиш йолаш вац со. Шоашта могаш дола гIо-новкъостал ду тхона района а совхоза а кулгалхоша. Транспорт язъю, гIишлон материалашца Iалашду, каст-каста фу эш, аьле, боагIа. Баркал царна!

Махулла сихагIа маьждиг йистедаккха хьожаргда тхо. Ялх са болаш, уллув дагIаш лакха мимар долаш юртара эггара хозагIйола гIишло хургья из. ДIадахача шерашка санна дика-во деча, цIей долча хана уккхаза вIашагIбетталургба нах. Шоай дагардар дувцаргда цар, чIоагIлургба адамий дегашта юкъера барт.

ДIаяздаьр **М. КАРТОЕВ.**

ЗАДАНЕЛ ТIЕХ

Шоаш доаккха мехкдаьтта тIа-тIа дукхагIа хилийтара деррига кхоачамаш оарцагIдаьхад пятилетка тIеххьарча шера «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Цудухьа цхьаккха бутт дIабахийтабац цар укх шера шоаш тIанийца декхараш тIехкхоачаш ца деш. Дерригача техникоэкономически хьокхамий итт бетта задани тIехкхоачаш а яь, карара шу доладелча денз хIанзлехьа планал совгIа цар даьккхад 28 эзари ах эзари тонн гаргга «Iаьржа дошуви» 59,5 миллион кубически метр гази. ЙоагIачул дукхагIа маьхалъяьккхай бIаьш эзараш сом мах бола товарни продукци.

Ший потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а толамца кхоачашдаьд НГДУ коллективо. Заданел тIех продукци маьхалъяккхарах баь пайда бIаьш эзараш сомаш да. Къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул ялх процент лакхъяьй.

Мехкдаьттеи гази йоахача управлене промыслашта юкъе даим яхье хьалха латташи заданел тIех эггара дукхагIа мехкдаьтта лучарехи я Ларионов Александр Васильевич керте латтача цхьоалагIча промысла коллектив.

К. БАШИРОВ.

Опыт йола доярка

Карарча шера Сунженски района боахамашта юкъе, хьайбай продукци яккхара паччахьалкхен планаш тIеххоачашъярех я «Заветы Ильича» яха колхоз. Укх боахаме дика къахьегарех я хьинар дола доярка Пидиева Фадиман.

Вай СибарегIара цIадаьхкача денз цига къахьегаш я Пидиева. Юххьанца дIайоалаеннача хана хала дар Фадимана цу балхага яьла: Iуйрийна диъ сахьат даьлча денз сайрийна итт сахьат даллалца йолча хана когаш тIа ура хила езар. Деттащ дола доахан кхабара божа беттара а лаьрхIа йола режим телхае йиш яцар. Ший ханнахьа Iунал ца деш а, ха хувцаш детташ а долча доаханна шура лаьгIъю. Цхьабакъда, новкъарленаш нийсъяларах бIукъожаберг-болаши, болх хала хиларах, юхаяргйолаши яцар Фадиман. Ха дIа мел йода хьаIсвра балха опыт; ше доал деча хIара Iатта оамал дикагIа йовзаш, царех хIаранеца човхам е хьсасталга а малагIча боараме хила деза ховш хьаера из.

ХIанз чакхйоалаш латтача пятилетка — цхьа шу дIадахадац Фадимана шийна хьалхашка латта декхар тIеххоачаш ца деш. Цо доаха къахьегама толамаш дуккхаза белгалдаьхад сийлен грамоташца а кхыча, совгIаташца а. Ше санна хьинар долаш, къахьегамца бувзам болаш хьалххебаьб Фадимана ший мехкарий а. Цун зIамагIйола йоI Лейла школа йистеяьккха яьлча, ший нанна уллув, доярка болх бе йоагIа. Хало - атто ца къестаеш къахьег къонача йоIа.

— Эггара хьалха наьнах эхь хет сона, сай балха тIа ладарло яьлча, — аьлар Лейлас. Ер бархIлагIа шу да нанна уллув цо болх бу.

Когаметта хьаэтта къахьегаш йоI яле а, пенсе яха ха хьатIакхаьча яле а, ферма коллективацара къаста мағац Фадимана. Иштта, фермера дояркаш а раьза хилан-зар шоай хьехамча шоащара дIакъастийта.

Цхьа дезал санна барт а болаш къахьегаш ба укхазара хьайбаш леладераш. Халонаш а цхьацца проблемаш а йоацаш дахац цар доаха толамаш. ЧIоагIа эсала латт хьайбаш леладерий салоIара гIулакхаш. Яц ЦIе уголок, е хургья аьнна дог доахалга а дац.

Хьинаре къахьегаш, шоай декхараш тIеххоачашдеча Фадимана, цунна уллув болх беча хьайбаш леладерий йоахко яра уйла е еза, из де декхарийла болчар.

Л. ТУМГОЕВА.

ДАЬХЕННА ГIУЛАКХ ДЕ

Мехка общественно - политически вахара гуйранарча календаро тIехь - тIехьа дукхагIа дагайохийт ханащ вIаший нийсъяргеи цар хувцамий сухалгеи диллача наггахьа мара ца хулача событей калейдоскоп; парламенто керда законаш тIанийцача денз коартолий кхашкарча хьовзамашка кхаччалца. Цхьабакъда, бе-бе событеш мел дукха яле а, теркал ца беш цхьаккха а виса хургвац 25 сентябре газетий оагIош тIа, теле-радио передачашка «ТIахьехам» яхача лоацдача дешаца белгалбаьккха военни «седкъилг». Духхьал цу дийнахьа денз, СССР Министрий Совета соцамга хьежжа дIаболабеннаб тешшаме военни гIулакх дара беш бола аргIанара тIахьехам.

Военни байракха кIал Даьхе лораерий мугIарашка дIаовтта безаш ба вай Къулчулаьцача регионашкара баседа - Кавказски округо дуккха эзараш кагийнах. Сел йоккха къайле гучайоаккхаргьяц аз, нагахьа санна из тIахьехам советски партийни органашта, военни комиссарнаташта, командирашта, политболхлошта массаза а боккха болх ба аьлча. ЛоархIам дуккха а боккхагIа ба цун таханарча, цхьа моллагIча тайпара доацача общественно - политически вахаре. Дерригаш а дий вай тахан цу балха кийча?

Цу хаттара жоп далар духьа, аьнна хет сона. гIулакхашийн оагIув дIалаца еза хIаране. Тхона, военни наха, из дика йовзаш я — тIахьехаш бола къона нах призывной пунктагара казармага кхаччалца эца боаггIача тайпара тIаэцилга ма могга дикагIа Iалашдар. Цудухьа тешшаме ала йиш я са: из декхар тахан хадданза округа Военни Совета, военни комиссарий, эскара доакъой командирийи политболхлойи теркаме латт. Цо шийна чулоац дуккха дешаш къоастаделга. Царех да тIехьехаш барашкеи цар даьшка - ноаношкеи военни гIулакх де буташ бола кагийнах уж дIабохийтача регионашка, дикача кхачанца, медицински гIулакхашца призывной пункташка, наькъа болхача хана, эскара доакъошкеи подразделенешкеи мел эшача хIаманца Iалашбарах лаьца призывной комиссеша яьча решеней хьакъехьа хоам беш йола система кердайоаккхилга, а. Лоацца аьлча, тха оагIонгахьара долла хIама деш хургбола тIемахой раьза боацаш цхьаккха хIама ца нийсдалийтар духьа.

Дагадоаллар фуд? Политически хьал мишта нийслурхьогI яхилга. Нагахьа санна дIаьхденна дийлхача гуйран доагIаша минот яха мара мохк ялат доацаш буташ хиннабале, лоарзагIъяьнна уйлаш йолаш долча низий оагIонгахьара эскара духьала хадданза йолаяьча кампане хьисаперча укх гурахьарча политически «йоачаша» паччахьалкхен военни кхерамзлен система «Iояхьар» кхерам ба. Тешшаме военни гIулакх дара беш бола хIанзара тIахьехам а цу низаша шоай зуламе гIуланхаш оарцагIдоахаргдац аьнна хийтача бакъхургдацар. Из теркал ца деш Iер гешт де мегаргдоаца гIалат хургдар.

Тахана кхы саг тешаве везаш хIама дац, аьнна хет сона, эскар, эскара ийша ца Iеш, эшилгах. Из а раьза хинна хьатIаэца мегаргдолаш дар, нагахьа санна цхьайолча Iаьдала моттигерча органаша из бакъдарал дIахо деш хIама доаца мара. Цул а совгIа аргда аз, шо-шоашта хеттар деш моттигаш я бIу вIашагIтохара, эскаре гIулакх дара, тIахьехама план кхоачашъяра дешаш къестадара даькъе.

Практике цунах мел доккха зулам доал ховргда 2-ча октябре хиннача брифинге СССР оборона Министерства пресс - центро халкъага баьча хоамах. Белгтала аьлча, хаьдда цифраш йийцар цига соахка а укх шера бIаьстан юкъе а даь тIахьехамаш мишта хиннад хьахьокхаш. ДикагIчарех яц уж цифраш. ТIахьехамах къехнараш тIехь-тIехьа дукхагIа хул, цу тIа а нагахьа йолча хана цун принципиальни мах бац моттигерча правоохранительни органий оагIонгахьара. Масала, алхха цхьан Москве 462 уголовни дош гIоттадаьд тешшаме военни гIулакх дара баьча тIахьехамах къехкаш йола моттигаш гучаялларах. Иштта моттигаш хиннай Къулбаседа - Кавказски военни округа территоре тIарча цхьайолча регионашка а.

Цхьабакъда дуккха къамаш дахача вай регионе дуккхача краяшка, областашка, автономни образованешка толаме кхоачашдеш да тIахьехама дерригa декхараш, башха - дика опыт Iоаяьй эскаре гIулакх де кагирхой кийчбара. Ставропольски краера цхьа масал доаладергда аз. Укхаза хаьдда система вIаштIехьъяьннай моттигера Советаш, партийни органаш, шеррача общественноста викалаш, военни управлене органаш — военни комиссарнаташ вIаши дага а ювлаш гIулакхаш чакхдахара. Эскаре гIулакх де краера кагийнах кийчбара интернациональни хьисапаш чIоагIдара тIабезабаь беча хаьддача организаторски героико - патриотически балхаца тоаьь цу тайпара система Iалаьмате дика а беркате а хиннай. Из белгалйоал шерра гласность хиларца, бакъдар гучахьа хиларца. вIаши гIо-новкъостал деш хиларца. Цхьа бахьан доацаш дац бIаьстан юхье баьча тIахьехамо хьахьеккхача гIулакхашка диллача Ставропольски край Къулбаседа - Кавказски регионе меттел. дерригача мотка а эггара дикагIа лаьрхIа хилар.

Кхы мелдар ца дийцача а белгалдаккха дезаш ва со: регионa кагийча наха Даймехка доаггIаш дола гIулакх делга — вайнцига дахача халкъий массазара традици. Шеко йоацаш, сай дег чурадар аргда аз: аз военни гIулакх деш дIадахача цу дуккхача шерашка массе метте кIезига хезадац сона Волге, Доне, Кубане, Къулбаседа Кавказа городашкеи юрташкеи Iобаьча а хьалххийначa а тIемалоех оала дика, Iимерза дешаш. Эскара деналца а кхетамца а чIоагIбеннача царех дуккхачар хьинаре болх бу тIахьеха безача кагирхоша военно - патриотически клубашка, оборонни организацешка. Цар хьийга къа эзхьа ца довш хилара тешал ду эскара доакъой командованегара военни комиссарашка, кагийча наьха даьшка-ноаношка, предприятей. дешара заведеней, колхозий кулгалхошкеи общественни организацешкеи ухача бIаьш письмоша.

Цу тайпара дика опыт йолаш долча вай бокъо я тахан а Герзашцарча Низий мугIарашка кагирхой тIахьехар санна долча, белгтала ерригача паччахьалкхен юкъарча цу гIулакха массе тайпарча Советий, предприятей, партийни органий, общественни организацей оагIонгахьара дика гIо-новкъостал хургхиларга догдаха. Цу гIулакха лоархIаме да долла хIама: тIахьехама комиссеш сий долашагIа болча нахах вIашагIйохкара, бехкате болх бара хиланза дарг мел доацача хIаманца уж Iалашъяра, тIахьехаш барий законни бокъонаш кхоачашъяра гIулакха санкетаме, теркаме хилар а. Герзашцарча Низий хьакъехьа нийса, бакъ хоам бар а. Накъабахар а тIехьа чулоацаш долла хIама дар — из моттиг езъеш, даьша-ноаноша никъ маьрша бувцаш дош аларца, ветераний хьехамца, „Даймехко тIахьехарах цун военни байракхашта кIал дIаотта кийчбеннача кагийча нахаца дег тIара, цIена безам. тешам дIахайтарца чакхъяккхар.

Хургболча тIемахошка шоашка ала цхьаькха а да са. Шуга массанега а дехар дергдар аз — политически вIаштIехьа доацача хIамай оаш нийсеи кхетамцеи, къонахаша санна мах бе безилга кхетадар. Цхьан минота а мелденна юха ца довлар, хувца ца далар. уйла йоацаш цхьаккха хIама ца дар. ХIаьта иштта вай юкъарча сийлахь - йоккхача Даьхенна гIулакх де шоаш долхилга, цун, кот-гIортолгеи догдоахийлеи шоаш хилар диц ца дар.

В. СЕИН,
инарал-майор, Къулбаседа - Кавказски военни округа Военни Совета член, политически управлене начальник.

КУТАШ ГАЬНА ЯЛАЦ

Укх тIеххьарча хана торгови организацешка хьаэца кхоачамболлаш ккачани промышленнии товараш ца хиларца дувзаденна, цига хьадоагIа товараш нийсхонца дIа-хьа декъара райисполкомий решенеегIа дIа-хьа хьежаду уж къахьегама коллективашта. Цар уж шоай коллективерча болхлошта дIахьа декъ кхаж тоссаш е кхыйола формаш юкъекхувлаш. Торговле иштта хала эттача хьале тикай цхьабола болхлой нийслу миччa бесса яьккха а шоашта совлен хIамилг яккха гIерташ. ЦутIа долха наькъаш а тайптайпара да: цхьадола товараш оттаяьча разнарядкага хьежжа къахьегама коллективашка дIа ца кхоачийташ, уж хьулдеш дIа а увттадеш, спекулянташка дохкаш, хIаьта законагIа дIахецарех а совлен мах боахаш дукха моттигаш нийслу торгови организацешка.

Уж санна йола моттигаш дукха гучаяьхар укх шера Шелковской района Каргалински ПО торгови организацешка хьожаш хиннача Госторгинспекце болхлоша. Торгови бокъонаш телхаеш. ца боагIа мах боахаш товараш дохкаш бола продавецаш дукха нийсбелар укхаза. Уж хьежача 24 торгови предприяте торговле бокъонаш телхаеш болх беш нийсъелар 37,5 процент яраш. Масала, Староглaдовская яхача станицерча школа столови (зав. Хутаева З.). Шийгара контрольни товар ийцача цо совленна даьккхар ялх шай, хIаьта шурий суп цхьа бIаь грамм эшаяь хьахийтар цо. Бракеражни журнал, отзывайн предложенейи книжка, контрольни журнал доацаш да столове. Лоацца аьлча, цхьаккха тайпа тIахьожам а боацаш, шоашта товча бесса болх бе мукъабитаб столове болхлой моттигерча торгови органаша, кхыча службаша.

Цудухьа михьар а баьнна хIамилг йоаккхаш ба Каргалински ПО чуйоагIача тикай болхлой. Каргалинская яхача станицерча Р. Салтамурадов керте латтача «Хозтовары» яхача тика болхлой бIагалбаьнна ба укхаза бахача наха торгови бокъонаш телхаеш хиларца. Мишта болх бу хьажара торгинспекце болхлоша шийгара товар ийцача продавеца У. Солтамурадовас духхьал полиэтиленови тIормигех совлен ялх кепиг даьккхар. Цхьаккха тайпа маркировка а йоацаш. пхи кепиг мах бола тIормигаш. ворхI-ворхI кепигах дохкаш я из. Пхийтта эзар полиэтиленови тIормиг дIахьуладаь латташ корадир тика тIа. Иштта ГДР-ра хьалена кIай басар, хIара кIопилга мах ши соми ши шайи болаш, лочкъаяь дIаоттаяь 34 кIопилг корайир. Хьагуча сурта гIа, сов мах а боаккхаш, йохка аьттув баларга хьежаш лоаттадеш дар из басар а. «Сов дукха дезаро кIезигачох ваькккхав» яха халкъа нина ца довзачоа тара я продавец У. Солтамурадова.

Наха дIаэцача товарах совлен ахча дахара тIехьа геттара говза Iемай Каргалинская станицерча № 29 йолча тика продавец В. Шатырко. «Волга» яхача автомашина йиъ автокамера ехкар цо контрольни закупка еча хана торгинспекце болхлошка, хIара камерах бархIи ахн сом а доаккхаш. Уж йиъа яр золотникаши колпачонаши йоацаш. Иштта ший киса деллдар цо цхьа соми кхо эппази. Цхьабакъда, цу сахьате мерех-м даьлар цунна из ахча. Йицъенна, корзагIъяьнна тувлаенна даьд аз из, яхаш, бехказа яла гIерташ дувнаш дуар продавеца. Цхьабакъда, цо дувцар дош доацилгеи теша мегаргволаш доацилгеи кхетадир цо дефицитни товарашта учет ца лелаелга тхона хайча.

Каргалински ПО кулгалхоша, иштта Шелковской райисполкома болхлоша, тIахьожама кхыча органаша цхьаккха тайпа тIахьожам боацаш, шоай лоIам - бар леладе мукъабитача универмага «Готовое платье» яхача отдела (йоккхагIйола продавец Путина В. А.) Болхлой бокъха кегар а лелабеш, гIожа телхаю торгови бокъонаш. Госторгинспекци хьожача хана, дохка хьа ца оттадеш, хьулдаь дIаоттадаь дукха товараш гучадаьлар укхаза. Царех яр хIаранех 29 тума доаккха кхалнаьха юя кий. 25 тума мах бола «Голландия» яха кхалнаьха костюм. хIаране мах ялхайтта сом бола кхалнаьха импортни ялх халат, диъ-диъ тумеи пхиппха соми мах бола «Пакистан» яха берий нийс куртка, 138 сом мах бола маIача наьха костюм, кхо тума мах бола меттаашта тувса пхи киси, иштта кхыдола товараш. Нахага дIа а ца дохкаш, цу отделе лочкъадаь дIаоттадаь хинна дерригa товар 1643 сома маьха дар. Укхаза учет лелайиц хьачудоагIача дефицитни товарий. Цудухьа отдела продавецаша шоашта товр а леладеш, сов мах а боаккхаш спекулянташка дохк из, цар шоай аргIагIа шолха - кхолха маьхаш а доахаш базарашна нахага дохк уж. Царех цIиймерграш ца аьлча кхы ала хIама дац. Уж гIулакхаш нийслургдацар ланхе белгалдаьха товараш организацешта дIахьожадара йола разнарядка мишта кхоачашъю хьожаш райисполкома болхлоша хадданза тIахьожам лоаттаборе, торгови бокъонаш телхаераш цар цIенхашта бехктокхаме увзаре.

Торгови бокъонаш телхаеш ланхе бийцача кегарах а кхоачам ца беш, договорни декхарех ца боагIаш бола мах а оттабаь отдела продавеша дохка хьаьттаьаь 1120 сома маьха тайп-тайпара товараш гучадаьхар госторгинспекце болхлоша. Цудухьа уж ца дохкийташ соцадир цар.

Иштта дола цIенхашттара кхоачамбоацараш нийсделар районерча кхыча тикашка а. «Бекхам боацаш дисац цхьаккха» оалаш да халкъа кица. Торгови бокъонаш телхаьча вай бийцача продавецашта, тикай кулгалхошта доагIаш да уж дешаш. Товараш лечкъадеш дIа а увттадеш, шоаш совлен хIамилг йоаккхаш уж дохкарах, порядок телхаярах, ийдархой Iехабарах, шоашта товчча бесса кегар лелабарах Каргалински ПО кулгалхошта тIадожадир № 29 йолча тика продавец В. Шатырко, универмага «Готовое платье» яхача отдела йоккхагIйола продавщица В. Путина балхара дIаяккха. ГIожа торговле бокъонаш телхаярах цIенхашттта дисциплинарни хьисапе бехк бир №№ 6, 24, тикай продавецашта К. Халмурзаевна, Р. Дадашевна. № 28 йолча тика заведующеща Р. Салтмурадовна. Дисциплинарни хьисапе бехктокхаме ээар продавецаш У. Солтамурадова, Х. Бугаева, тикай заведующеш Р. Дадашева, А. Бондаренко, кхыбараш.

Тахан уж гIулакхаш вай дувца дезаргдацар, нагахьа санна шоаш разнарядкагIа дIахийца товараш мишта дохк хьожаш хадданза тIахьожам а лоаттабеш, нийдархошка нийсхонца уж дIакхоачаргдолаш райисполкомий кулгалхоша гIулакх даь даларе. Иштта тесса дитад из гIулакх кхыча тIахьожама органаша а. Долче, шоашта товр деш а мамогга шоашта хIамилг йоаккхаш а ба торгови болхлой. «Гале чу елла юв араяланза Iийнаяц» яхаш да халкъа кица. Цунна а дайна, цкъа гучадаланза дусаргдоаца куташ елга соцаде деза. Царна никъ бехкилга дIадех мехка шерра яржаш йоагIача перестройка.

М. ШАХГИРАЕВ,
Нохч - ГIалгIай АССР госторгинспекце вокхагIвола госинспектор.

В. КОСТОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

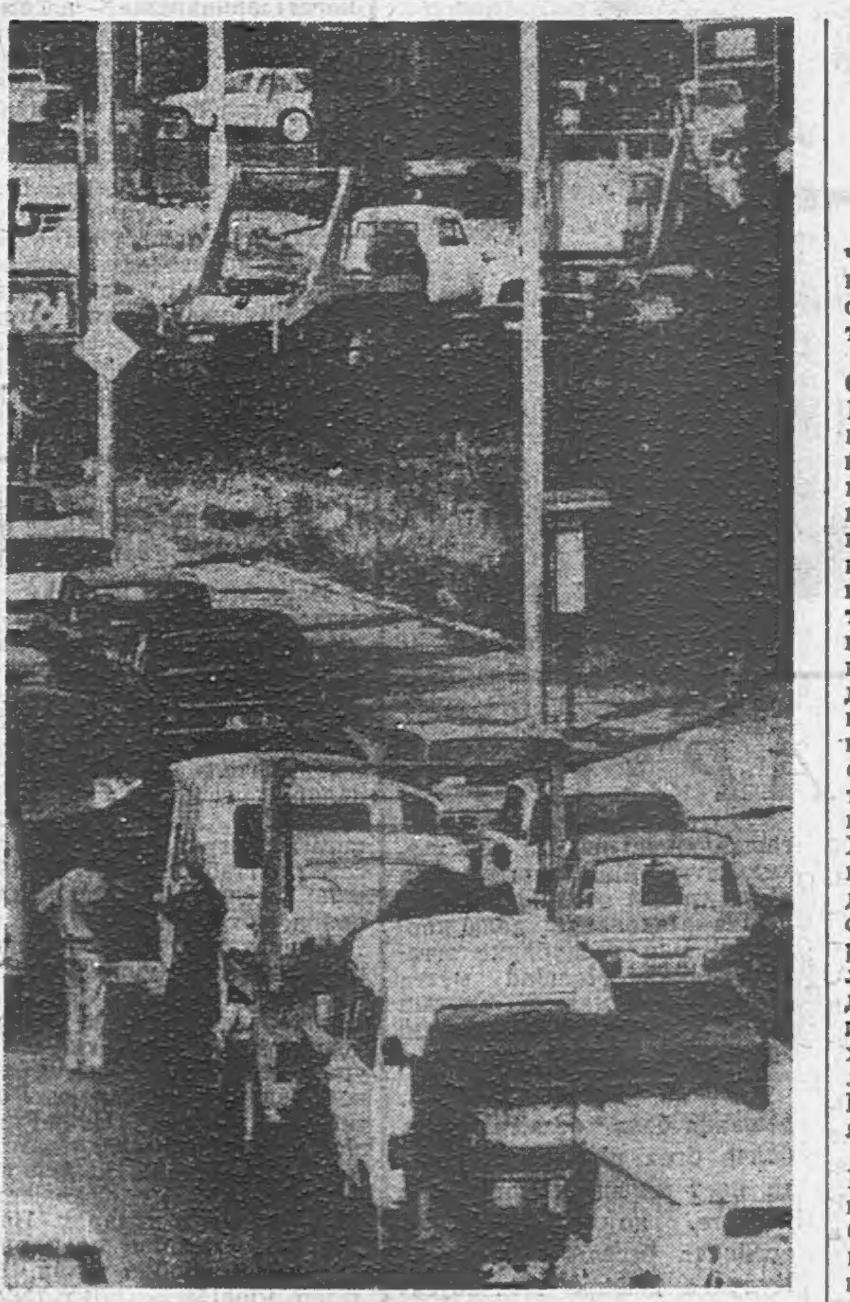

«Хала кризисни хьал эттад мехка» — из бала тIакхаьчаб хIанз Болгарена, БТА агентства беча хоамагIа.

Массе тайпара товараш кIезигагIа хьадеш да мехка, тикашка йIаьхха очередаш йолаеннай. ВIаьш болча наьха очередаш отт тикаш хьаеллале дуккха а хьалхагIа. Керттерча продукташта — шекара, ганарий даьттана, нахчана... — талонаш йолаяьй мехка.

Iалаьмате чIоагIа яьржай спекуляци. Паччахьалкхен торговлера товарий дефицит бахьан долаш «Iаьржача рынкера» маьхаш боарам боацаш чIоагIа лакхденнад.

Тоъал воча хьал тIа эттад догорацара гIулакх. Бийда мехкдаьтта ца тоъар бахьан долаш кхоалагIча даькъах мара ший низах пайда эцац Бургасерча мехкдаьттахимически комбинато. БТА агентства белгал мадаккхара, бензин дохкара боарам лохбаьб.

Болгарски кепайоазоно беча хоамагIа, мехкара хьал лертIадаккхарца, демократи маьршача наькъагIа дIатодегIайсагIилга Iалашдарца ювзаенна йола дуккха саггота проблемаш къестаеш я правительство.

СУРТА ТIА: доагор ца тоъар бахьан долаш геттара Iуйрийна бензинаца заправка еча станцешка очередаш лувцанза ца боалаш хул водителаш. 15 октябре денз доагора лимит оттаяьй — легковой машина бетта 10 литр.

БТА—ТАСС сурт.

Бокъо йоацача дунен тIа

ГАЗА—ЙОККХА НАБАХТЕ

Иерусалим—Газа юкъерча наькъа тIа я израильтянаша «пункт Ирис» салаш йола чIоагIъяь контрольни пост. Из да Израило ший доалахьара территори лоархIаш йолча Газа сектора къулбаседенгахьара доазув.

Газа сектор — дунен тIа эггара листагIа нах бахаш йолча районех цаI: 360 квадратни километра тIа 720 эзар палестинец вах. 1948-чеи 1967-чеи шерашка тIемаш хинначул тIехьагIа из территори дIалаьцай Израило, жугатий колонистий иттташ юрташ, цига Iо а ехка из моттиг шийна дIатIачIоагIъяьй. Ирис яхача пункте чухьеж хьачуйоагIача ерригача машинашта. ХIаьта, нагахьа санна водитель е пассажираш часовоех ца тешаш хуле, дича дергдар цаI да — болх аллахIа дIатIабуллилга.

Бовзаш болча палестинцаша дийцар сона хьатIавена хIара саг цига бахача наха укх дешаща тIаэц яхаш: «Марша воагIалва йоккхача набахтен чу! Дийна а волаш укх чура аравала низ лулба хьона дала». Миччa бесса кхаьча а оккупацегара бала ца кхоачаш дезал бац Газе. Халкъа восстани хиннача — интифада — кхо шу гаргтача хана бIаьш нах бсабаьб. 25 эзар саг эйп ваьккхав. 1967 шера денз лийца чубеккаб 50 эзарнега кхоачаш Газе баха нах. ХIанз решеткал чухьнахьа воалл 10 эзар гаргга саг. Царна юкъе дукха да бераши 12 шерагара 17 шерага кхаччалца мара ха яланза бола кхувш боагIараши. «Административни лувцараш» аьле оалараш хила тарлуш хиларах дола Iаьдалий приказ арадаьнначул тIехьагIа денз эскареи полицеи патрулий бокъо я хаьда ха а йсацаш, бехк ца а бувцаш моллагIа Iарбе лаьца чувола.

Сина Iазап деш йола уйла дег чу йоссаеш я Газа секторера административни центр. ЦIеной пенош Iаьржа басар хьекха да. ЦIеношта хьалхашка лозунгаш гуча массаза доал кердадоах басар.

Шоай доалахьарча цIагIа шоаех тутмакхаш тарбеннаб цига бахача наха, къаьстта а магнитни карточкай система юкъеяьккхачул тIехьагIа. Карточка компьютер чу Iочуделлача, цун даьх мел дола хIама цу сахьате хов полицейскена: цхьаккха а харцахьара хIама даьдий; налог дIаеннайий. Нагахьа санна палестинца цIи декхар доаллалрий списка тIа яле, удостоверени дIадоаккх, хIаьта «бехк баьннар» дIа-юха лелара йолча бокъонах а ваьккха. цIагIа лаьца вагIаш хул.

Палестинцаш Iокагбе а гIерташ, алхха полицейски методех кхоачам баь Iац оккупационни администраци. Цун арсенале я экономически дукъ качдолла бокъонаш. Керттера хIама тох юрта боахама — моттигерча ахархошта рузкъа тIадоагIаш кхы цхьаькха йоацача моттига. Цхьан хана цар продукци гуш хулар Персидски залива дуккхача мехкашка. Иордан яхача хин Малхбузехьарча оагIоца, Израиле. Газерча фермерий хьашташта юххьанца хIама кхийтар 82 процент лаьтташ пайда эца жугатий колонисташта дIаденначул тIехьагIа. Цул тIехьагIа арахьа бохка дIакхахьийта бокъо ца луш соцабир соми баьцадаараши. Юххера а, шоаш хьийгача кьих хьахиннa рузкъа боацча маьхах моттигерча рынке дохка дезача кхаьчар ахархой.

Палестинцаш кхы а халагIча хьал тIа оттабу налогови политико. Дувцаш да, Газе вахача цхьан саго автомобильни аккумулятораш ю йоккха йоаца предприяти хьайийла хиннай, хIаьта парна эша деталаш Израиле гIолла чакх а йоахаш хьатIакхахьа езаш хиннай, яхаш. Цун продукци чIоаггIа хоатташ хиннай Газе а Израиле а. ТIаккха, юххера а, цунна хьатIа мел йоагIача доходал дуккха а дукхагIа йола налог дIайийхай предпринимателагара. Инспектор волча а ваха хьттад цунга предприяте дас: сендухьа йоаккхаш я шийгара иззал налог? ХIаьта юха хьахеза жоп ишта хиннад: «Кхыметтел фонах а хьога мах телийта безам ба тха».

Александр АНТОНОВ, (ТАСС).
Дамаск — Москва.

ЮАР. Политически гIулакхашта лаьца Роббен-Айлэнд яхача Кейптаунски набахтара кортамукъа хийцав бархI саг. Из моттиг вIаштIехьъяккха йиш хиннай АНК-ай (Африкански Къаман Конгресс) Преторе правительстванеи юкъе яь ваIад бахьан долаш.

СУРТА ТIА: политически гIулакхашта лийца апартеидовски набахта баьхарех цаI.

АН—ТАСС телесурт.

МОАСТАГIЧУН ХЬИСАПАГАРА—ПАРТНЕРА ХЬИСАПАГА

— Военни даькъе хIанзарча советско - американски юкъмоттига белгалагIа йола оагIув малагIа я, Хьона хетачох?

— Из гуш я СССР-еи США-и кулгалхоша яьча ваIадех. Теркалдел Iа, ВIашагIкхийттача Штаташцара вай гIулакхаш паччахьалкхенашта керте латтараш цкъа вIашагIкхийттачул тIехьагIа шозлагIа вIашагIкхеттална мишта дика дегIаух. 1989 шера Мальте вIашагIкхийттача хана советски американски президенташа хьакхайкадир, «шийла тIом» дIабаьннаб аьнна. Укх шера нюле Кэмп - Девиде переговораш йолча хана теоретически белгалдир цар, «шийла тIом» дIабаьнначул тIехьагIа шоай мишта фу де деза. Хельсинке хинна сентябрьски вIашагIкхетар — из дикалга диллача советско - американски юкъмоттига керда боарам ба. цу даькъе военни гIулакхий а. Мадарра аьлча, духхьашха белгалдир вай регионaльни военни кризиса хьалашка гIулакхаш мишта леладе деза. Аз ювцараш Персидски заливера событеш я.

Тахан ВIашагIкхийттача Штаташцарча военни даькъерча вай юкъмоттига мах беш, раьза хинна белгалдаккха йиш йолаш ва со, из гласность йолаш вIаши дагара дар кхетадеш тешам дукхагIа болаш хинна хилар. Ювцара къайле йолаш темаш яц вай. Кхерам кIезигагIа хургбола дуне хьалдара гIулакха вIаши противникаш а доацаш. партнераш да аьна хет вайна воаех.

Кхы цхьаькха а да. Цу юкъмоттига дард еллай вай шин мехка политически военни кулгалхоша чIоагIа къахьегаш хьалхагIа денз леладаьча гIулакхаша. Визитаца со США вахача юкъа военни даькъера советско - американски контакташ дIахо кхы а дукхагIа дегIаяхкарга дог доах вай.

— США Iа хьоча визито лерхIар фуд?

— ХIанзарча проблемаша дIадех США герзашцарча низий штабий начальникий Комитета (КНШ) председателца инарал К. Пауэллаца вIашагIкхетилга. Белгтала аьлча, цхьа моллагIча тайпара доацаш да Гаргарча Малхбоалереи Персидски заливереи хьал. Инарал Пауэлл дукха ха йоацаш хиннав цу регионе, цудухьа гучох, дувца хIамаш да тха.

Цул совгIа, дIахо де деза тха СССР-еи США-и военни доктринай хьакъехьа укх шера март бетта Вене доладаь къамаьл. Инаралца Пауэллца къамаьл де дага ва со Европера стратегически наступательни герзаши массазара герзаши наьха санна кIезигдаьчул тIехьагIа эттача хьалашка военни строительства, стабильноста, кхерамзлен дешашта цхьана военно - Iилман тохкамаш дара хьакъехьа.

Кхы цхьаькха лоархIаме цхьа хIама а да. Чакхйоалаш латт 1989 — 1990 шерашкарча военни наькъагIа леладча контактий, мадарра аьлча, йизза кхоачашъяь яьнна план. ДIахо леладергдола гIулакхаш къоастаде деза тха: контактий керда план оттаергья е моллагIа кхы ваIад ергья.

— ХIаьта цу хьакъехьа Хьона фу хет?

— Со план ларде а йолаш лелаю контакташ дегIакхувлара тIехьа ва. Предложенешца вIаши дага а даьнна оаха хIанзле кийчъяьй военни даькъера 1991—1992 шерашка лелаергйолча контактий керда план, хIаьта визитаца со США волча юкъагIа из дIайолае ловра тхона. Из ший лаорагIа хьалхагIа хиннача контактий шин шерарча плана тIехьа доагIа документ да. ХIаьта мероприятей дукхал хьалхагIа хиннача боараме юсе а, цар чулоацам дикалга диллача хувцалуш ба. ХIанз царна юкъе шерра дакъа лоацаш хургба ерригача котегореех бола военни гIулакхдераш — мугIарерча салташкара баьнна эггара лакхерча военни кулгалхошка кхаччалца.

— Хьа визита программа тIа хаьдда оттадаьр фуд?

— ЧIоагIа дика предложенеш я американски оагIонэ еннараш. ВIашагIкхийттача Штаташка со духхьашха водаш хиларах. эггара хьалхарча аргIанна сона лоархIаме да цар герзашцара низаш довзар. Тхо дуккхача военни объекташка, мехка малхбоалехьарчеи малхбузехьарчеи тайп - тайпарча штаташка гIоргда. ЧIоагIа лоархIаме вIашагIкхетараш хургдолаш да, цу даькъе президентаца, оборона министраца, хIаьта иштта США конгресса викалий палата герзашцарча низий гIулакхашта йолча Комитета членашца а хила мег.

Къулбаседехьарча Калифорне Торгови палата, содружества клуба, дунен халкъашта юкъерча гIулакхий Совета викалаша дакъа а лоацаш хургйолча, чIоагIа лоархIамеча аудиторена хьалхашка къамаьл делга дийхад сотара. Аз раьза хинна тIанийцай из предложени. хIаьта цига къамаьл де кийчлуш а ва со.

— ЧоалханетIа йола проблемаш малагIаш хургья Хьонеи США герзашцарча низий КНШ председателаи юкъе еча переговорашка?

— Керттерча проблемаех цаI — Женевеи Венеи еча переговорашка хIанз а йиса латта духьаленаш дIаяхарга долха наькъаш лахар. Ховш маларра, уж переговораш ераш СССР МИД-еи США паччахьалкхен департаментеи викалаш ба. Сона ловра, советски Генеральни штабо а американски штабий начальникий Комитето а переговорашта юкъе шоашкара доагIа дакъа лоацилгеи хIанз барт вIашагIа ца кхеташ йола проблемаш къоастаяра новкъостал делгеи.

Дагадохийтаргда аз, ер шу чакхдоалаш стратегически наступательни герзех (СНВ) долча договора кулгаш яздара а хIанзарчоа хьаховчох укх шера 19 ноябре хила мегаш дола 35 паччахьалкхен кулгалхой Париже вIашагIкхетача хана Европе массазара герзаши герзашцара низаши кIезигдарах йола соглашени кийчъяра а яь политически решени хилар. Лекхар Iалаьмате хала да, дале а кхоачашдулургдолаш да. Цудухьа из кхоачашдеча шоай дакъа лоацалургдар Генштабага а КНШ-га а.

— Хаьлла аьлча, сенах лаьца да къамаьл?

— Масала, Женеве дагадовланза хIанз а дукха дешаш да: СНВ-ах дола договор кхоачашдарах: кхоалагIча мехкий территоре тIа стратегически наступательни герзаш ца оттадарах: СНВ-ах хургдолча договорахи 1972 шерарча ПРО-х долча Договорахи юкъера бувзам дIахо а лоаттабелга.

Нагахьа санна Венски переговорех дувце, укхазара проблемаш кхы тайпа я: цхьан мехка тоъалча боараме герзаш лeладарах: аьнарех; герзий регионaльни боарамех: кIезигъеш йола тIема техника цIенъяь дIаяккхара ханехи способехи, цхьаццадола кхыдараш.

Кхетадеш мадарра, вайна хар ловра къоастаданза дисача цу дешаех КНШ-ана фу хет. Цул совгIа, хайча вайна лоархIаме да тIема - фоара низах йолеи ядерни герза деш дола тохкамаш геттара соцадара хьакъехьадеи переговораш дIайолае США кийча хиларах йола КНШ позици миштай.

— Хьа хьалхагIа къамаьл ма хиннадий инаралца Пауэллца. Цунах лаьца фу оалалургдар Хьога переговорашта из партнер а саг а лаьрхIача?

— Генералаца Пауэллца духхьашха нийсваннав со укх шера март бетта Вене. Цу хана а чIоагIа бакъахьара саг хийтар сона цунах. Кхетам болаш. Хьачхашта. Бегаш бара чIоагIа тIера ва из. Тха шинне къамаьл сиха вIашкадена хиларал совгIа, вIаши лархIа а тхоай кхийча санна хет сона.

В. ПОГРЕБЕНКОВ,
ИАН военни обозреватель.

ГОВЗАНЧАШ КИЙЧБУ

Общества керттера декхар — лакха культура йола нах кхебар, цар эстетически кхетам айбар.

Ше хьахиннача хьалхарча дийнахьа денз Грозненски культпросветучилища коллектив республика культурни вахаре хьинаре дакъалоацаш хьаенай.

XIанз училище массехк отделени я. Укхаза кийчбу библиотека болхлой, иллиалархой, клубни болхлой, шоллагIа шу да театральнии художественнии отделенеш хьайийлла. Училище хьехаш ба лакха квалификаци йола а шоай гIулакх дезаш бола а специалисташ. Царна юкъе училище хьайийллача денз хьинаре къахьегаш ба А. Мунджишвили, Н. Я. Юревич, С. А. Абазов, кхыбараш. Цар шоай низ кхобац дешархошта лерттIа знанеш а кхетам а балара, хIаьта хьехархой коллектив цхьабарт болаш къахьегаш я.

Училище деша багIа кагий нахи мехкарийи дукхабараш юрташкара ба. Дийша баьлча, шоаш баьхача юхадIаух. КIезига бац кхыча городашкара деша баьхкараш а.

Училища дуккхача хана денз доттагIлен бувзамаш леладу кхыча республикашкарча а областашкарча а ше санна йолча дешара заведенешца. Иштта, Къулбаседа-XIирийчен Владикавказерча, Воронежерча, Уферча, Сухумерча одноклубникашца хьоашал леладеш, дешара опыт дIа-хьа эцаш каст-каста вIашагIбетталу училища дешархой.

Йоккха моттиг дIалоац къахьегама кхетам балара дешаша а.

Город хозъяра еча субботникашка, юрта боахама аренашка хьувкъам чуэцача, цхьан дешаца аьлча, цхьаккха тайпара общественни мероприяти чакхъяккхаяц. училища коллективо хьинаре дакъа ца лоацаш.

Укх тIеххьарча 20 шера юрта боахама культураш чуэцача Сунженски района «Победа» колхозаи Грозненски района «Родина» совхозаи ноанагIо гIо деш хьайоагIа училища коллектив.

Духхьал дика къахьегарагIа доалаш дац гIулакх, наггахьа санна дешара гIулакх ледара хуле. Бакъда, дешара заведени дукхача хана денз хьайоагIа дикача традицешта тешаме йолаш. Шоай нийи хьинари кходац дешархоша училища сий лакха лоаттадара.

Аьлча кхоачам болаш да, училище йистеяьккхарех дукхабараш шоашта тIехьа дика тешал долаш хьабоагIалга. Царех ба Нохч-ГIалгIай республика заслуженни артист Могушков Ахьмад, Нохч-ГIалгIай республика халкъа артист Гайтукаев Ахъяд, Х. Нурадилова цIерагIча театра болхлой, Шумилова Галина, Раисова Зарган, кхыбараш а.

Дукха ба училище йистеяьккхарех паччахьалкхен доккхий совгIаташ тийннараш а. Масала, «Знак почета» яха орден еннай Грозненски сельски библиотека заведующена Пашаева Зинаидайна.

Цхьаькха цхьа хIама да белгалдаккха дезаш. Дукккача хана денз ший искусствана дерригача дунен тIарча хIана дац аьнна долча адамий дог хьесташ хьайоагIа «Вайнах» яха халхарий Нохч-ГIалгIай Паччахьалкхен ансамбль. XIаьта, цу коллективера дукхагIбараш ший хана Грозненски культпросветучилище яьккха ба. Цхьаькха а укхаза белгалдоалаш училище йистеяьккха баьннабараша а, цунцара бувзамаш хоаладац.

Къаьстта из доагIаш да дийша а баьнна юрташка болх бе дIабахачарна. Цу гIулакха лаьрхIа училище болх беш я консультационни пункт.

Соахка керда дисциплина юкъейоалаяьй дешара программана. Наьна мотт халкъа культура дакъа да. Цо шерра таро лу кхыча къамех болча дешархошта шоайла дикагIа кхета, доттагIал чIоагIду.

Т. АМИШЕВА.

ИРАЗЕ БЕРАЛ — И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

ХЬЕХАРХО

Хьехархо! Уйла йича мел кIоарга маIан да цу деша. Эггара хьалха вахара новкъа вай даьхар малав? — Хьехархо. Дезал кхийча, къаделча, цIаккха бицлац вайна эггара хьалха язде, деша вай Iомадаь бола нах.

Дег чура бераш дезаш волча сагах мара дика хьехархо хила йиш яц. Цар тайп-тайпара оамалашца та ховш волчунна мара из болх беза а лургбац.

Ткъаь цхьоалагIа шу да Оздоева Кейпа Алиевнас Орджоникидзевски № 2 йолча юкъерча школе болх бу. Атта дацар хьалхара балха шераш, хIаьтта хьехархой училище чакхъяьккха балха енача къонача йоIа. Ха дIа мел йода Кейпийна дукхагIа езалу ший професси. Дега лоIам хулаш, цунца чам болаш къахьег хьехархочо. ТIеххьарча иттех шера гIалгIай мотт а литература а хьех Кейпас. Ший хIара урока дика кийчлу из. Ховш махиллара, кIезига я наьна мотт хьехара лаьрхIа йола гойтара пособеш. Уж хьехархочо дешархошца цхьана кийчъю. Цунца Iомабу берашта къахьегамцара безам. Цо хьехача классни кабинете дIачуваьлча, ховргда из мишта хьехархо я. Хоза тоаяь я хьехаш йола класс.

Белгалдаккха доагIа, укх шера хьалхара деша доланлуш долча берашта массайола предмет цу гIалгIай метта Iомаеш хилар. Атта дац балха тIа кердадар карадерзаде. ДIадахача аьхки, хьехархой говзал лакхъяра лаьрхIа йолча институте курсашка хилар из. Цо ший хьехархочун йIабхийча опыта тIатехар вай республика школашка дIадолалуш дола кердадар. Вай республике эггара хьалха гIалгIай метта даьккха математика, сурташ дехкаш, кхыдола предметаш хьеха йолаелар Кейпа.

Дешара кхеташ воацача, дешарца бола безам лаьгIа болча бера цIаккха тIачайха йист хилац хьехархо. Из хьаьсте, цо дешара уйла ергйолча бесса хьехар ду. Цудухьа дешара тIехьабусараш кIезига ба Оздоевас хьехача классе. Урокаш йистеяьнначул тIехьагIа а ший ха ца кхоеш, берашца болх бу цо.

Боккха лоархIам болаш да хьехархочунна хIара дешархочунна юкъара мотт хар. Цудухьа бераша лоархI из.

ТIехье кхееча керттера дар да берашта кулгалде хар, интернационалисташ а болаш уж хьалкхебар.

Ткъаь шерал совгIа дукхача берашта дешара никъ дIаболабаьб Оздоева Кейпа Алиевнас. Царех цхьабараш боккхий специалисташ хиннаб, хIанз халкъа боахаме тайп-тайпара балхаш деш ба.

— Iимерза, нахаца тарлуш дог цIена саг я тха Кейпа Алиевна, — аьлар завуча Евлоева Мадина Магомедовнас. Иштта дика тешал деш ювц из кхыча хьехархоша а.

Кейпа Алиевнас дерригa ший вахар хетадаьд советски наьха дика тIехье хьалкхеяра. Къахьегам безаргболаш, шоашта а халкъа а накъабаргболаш хьалкхебу ший дезал а.

Керда цIи

Ах бIаь шу совгIа ха я Надтеречни района газет арадувла. Юххьанца «Социализман некъ» яхаш дар из. ТIаккха вай «сийлахь-доккха карагIдаьннараш» алсамдаларца дувзаденна цхьаннена дагадехар газета цIи хувца: «Коммунизман некъ» хилар цох. Цхьабакъда, теркайистхой цу шин наькъах хьагаш хIанзарча ханага баьннаб.

Моттигерча редакце болхлой, газет дешараш укх тIеххьарча хана уйла е баьлар «районка» цIи хувцарах, из вахара гаргагIа хургйолаш. Дукхача наха дийцар из дош, дукха цIераш йоалайир. Юххера а массане къоабалъяь тIанийцар царех цаI — «Теркийст».

Хьамсара новкъостий!

Диц ма ле 1991 шера шоашта «СЕРДАЛО» газет ханнахьа яздайта

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 7 соми 8 кепиги ба. Кхоаненга дехкаш тIехьа ца а доахаш «Сердало» газет яздайта шоашта!

НАРКОМАНЕЦА—ЛИРА КЪОВСАМ

Наркоманеца къовсам лоаттабара хетаяь совещани дIайолаеш республикай парламента халкъа образоване, Iилмай, культура, дина, спорта а этика а дешашта йолча массаззарча комиссе председатела Л. И. Хациева аьлар, республика МВД НГIАССР Лакхехьарча Советага наркоманеца къовсам лоаттабара республикански Совет вIашагIйолла, аьнна, дехар даьлга.

Оперативни хьалех лаьца къамаьл дир РСФСР МВД уголовни розыска Керттерча управлене геттара лоархIамеча гIулакхий опер-уполномочени волча, наркоманецарча къовсама Российски фонда Нохч-ГIалгIай отделене председатела А. И. Мусаева. Цо дийцар, республикера наркотически хьал чоалхане хиларах. Наркоманаш боацаш цхьа район яц республике тахан. Из лазар чIоагIагIа кхетарца белгалъяьннай Грозный город, Назрановски, Шалински, Грозненски, Гудермесски, Ачхой-Мартановски районаш. Республике наркоман ва, аьнна, учете латт 938 саг, диагноз оттаяь 469 унахо ва. Наркоманеца дувзаденна 200 совгIа зулам гучадоаккх хIара шера. Цхьабакъда, цу цифраша из хьал долчча тайпара хьахьокхаш да, ала йиш яц.

Цу хьакъехьа ши-шийна хетар дийцар республика Министрий Совета Председатела заместитела Л. А. Касаева, республика керттерча нарколога М. А. Дальсаева, НГIАССР Лакхехьарча Совета массаззарча комиссей председателаша Г. Б. Эльмурзаева, С. Х. Салаева, «Консервплодоовощхоз» яхача производственни объединене генеральни директора Р. А. Базгиева а кхычар а. Совет вIашагIйоллалга мога а дир, хIаьта цун балха керттера лостамаш белгал а даьхар цар.

Совета председателалла хержар Л. И. Хациев.

Наха баркал оал

Лораша яхачогIа, бокъонца унахцIена волаш цхьаккха саг а хургвац. Къаьстта царех дукхагIдараш бера хана кхет сагах. Организм чIоагIа яц берий, цудухьа лазар сиха тIаэц цар. Эшаш да цу хана гIулакх дика ховш вола лор тIакхачар. Цу тайпара саг я Джабраилова Супьяна Малика.

Селхан хилча санна дагадоагIа Маликайна, Къулбаседа-XIирий медицински институт чакхъяьккхараштa лорий дипломаш хьаденна ха. «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене йолча медико-санитарни часте Джабраилова Маликас болх бу 16 шу да.

— Сайна дагадоагIача хана денз берий лор хила гIийртай со, — яхаш дувц Маликас. — Со ираз долаш хилар мединституте конкурсах со чакхъяьлча.

Тахан баркал оал Маликас шийна теори а практика а хьехаш хиннача хьехархошта. Дукха ха яьккхай цо участкови лор йолаш. Укх тIеххьарча хана берий консультаце я из.

XIара дийнахьа укхаза хул тайп-тайпара лазараш дола бераш, цар дай-ноаной.

— Цхьан бера дарба де сай аьттув баьлча а, цунах боккха кхаъ хул сона, — йоах Маликас дIахо.

Берий консультацес гIулакх деш я Заводской а, Старопромысловски а районаш. Цу юкъе йоагIа 5 участок, 13 берий цIа, 3 школа, цига къахьегаш ба толашагIбола участкови лораш, С. Ю. Шульженко, И. С. Петросян, участкови медсестраш, — Р. Д. Черенкова, I. Бисаева, иштта кхыбараш а, Супьяна Маликайнеи, цунца къахьегаш болча лораштеи, хIара дийнахьа баркал оал наха. Из баркал царна доагIаш да.

З. ЛЮБОВ.

Белам а, белхам а

Кхайканза баьхка хьаьший

Хьаьший бе-бе хул. ДукхагIбараш шоаш хьабена никъ бовзаш, фусамдай лоархIаш, безаме нах ба. Модз санна мерза хеташ тIаэц вай уж. Цхьабакъда, царех вацар Къулбаседа-XIирийчен столицера МагIалбике вена Калагов Эльбрус. Мадарра аьлча, веханза вена «хьаша» вар из. ГIулакх ше долчча бесса дийцача бакъахьа да...

МагIалбикера хьабоагIа никъ Ачалкхенгахьа дIалостача моттиге рейд чакхйоаккхаш бар моттигерча чурча гIулакхий отдела болхлой Цечоев, Вахидов, Евлоев. Района центрера хьайоагIа «ВАЗ-2106» яха автомашина соцайир цар. Из лоаллаш волча Э. Калаговга духхьал цхьа технически паспорт мара кхы хьахьокха документ дацар. Цу гIулакхо шекбаьхар милиционераш. Цудухьа дийхар цар водительга «Жигуле» капот хьалъелла, аьнна

— Технически паспорта тIа язъяь йола номер йий хьажа доахкар тхо, — йоах С. Х. Цечоева. — Капот хьайийллача, эггара хьалха Э. Калагов цу чу улла кIай пахишк тIахьоарчаяь цхьа хIама дIаюстаръяккха гIертар. ЧIоагIа веха хьайзар из. МоллагIчо дегабуам бергболаш хIама дар цо леладаьр. ГIулакх техкача гучадаьлар, пахишка юкъе яьллар ворхXIаза ювла тепчеи цунна эша патронашш йолга.

Дош дувцача дийнахьа кхыметтел зIамига бер а тешаргдоаца хIамаш дийцар Э. Калагова. Цо яхачогIа, герз мичахьара денад ховш вацар из.

— МагIалбике цхьан коа соцаяьяр аз машен, — аьлар цо. — Соцара кхалнах цIагIа дIачубахар, хIаьта со цхьан гIулакха итта-пхийтта минота дIаюстараваьлар. Цу юкъа гIалгIаша «тийша болх» баьб сона.

Шийгара герз гучадаьлча, кIалхарвала никъ лехаб Э. Калагова. Ше отделе дIавугача хана милиционерашца барта ваха гIертав из. гIулакх дIадерзадаьчоа боккха кхаъ лургбар ше, яхаш. Цхьабакъда, цох а хIама хиннадац. Цу хьакъехьа а доагIаш дола дош ала йицъеланзар халкъа суд. Пхе шера набахта чувалла ха техар Э. Калаговна.

Кхайканза вена хиннав МагIалбике, цхьаькха хьаша — Бекузаров Алан. Цунгара милице болхлоша хьалацай 25,5 грамм наркотик.

Бекузаров Къулбаседа-XIирий АССР столице вахаш а цигарча «Экспресс» яхача кооперативе болх беш а хиннав. Цхьабакъда, из ледара къахьегамхо хиннарга хьахьокхаш дола масалаш кIезига дац. Шийна ловчча хана балха тIера а ваьле, наркотик лаха водаш хиннав из. XIаьта хIанз цунгара хьаьккха мак Куйбышевера ийца хиннай.

Халкъа судо цхьан шеран ялх беттаи набахта чувалла ха «кхессар» зуламхочса. Из ха тоъа мег Бекузаровна «хьаша мишта хила веза?» яхача хаттара жоп лаха.

ДIа а хьа а дувцаргда, цхьабакъда, Ачалкхе вахача Чаниев Руслан волча баьхкараш санна хьаьший къаваллалца лехача а корабоагIаргбац. Цар цIераш яха лов сона: Серобабин Александр Викторовичи Сикоева Наташа Заурбековнаи. Шаккхе а Владикавказе бахаш ба уж. Нагахьа санна Серобабин хьалха диазза халкъа суда духьалъэтта вале, Сикаева кхозза мара хиннаяцар цу зале.

Чаниев цIагIа воацилга хайча, чIоагIа раьза хиланзар «хьаьший». Къаьстта Виктор... Кор дохадаь чу а ваьнна, цена тIара цо хьабаьккхар ши кIувс шифоньера чура хьаийцар кхалнаха ювхаю плащ, метташта юкъера хьадаьккхар 2000 сом. ТIаккха «хьаьший» къайлабаьлар.

Цхьабакъда, бат хьаьнъе аьттув балаизар зуламхой, халкъа судо бехктокхаме эзар уж. XIанз дагадохийта лов царна «Кхайканза бена пхьу доттанза бахаб» яха къаьнара гIалгIай кица.

Суда залера

БЕРЗАХ ТИЙША ДИТА ЖА

Укх шера бIаьстан хьалхарча бетта Малгобекски района «Луч» яхача совхоза цаI мара йоацача шурий-товарни ферме нийсвелар со. МоллагIвар цецвоаккхаргволаш во дар укхазара хьалаш. Фермана гонахьа карт яцар, дIа мел хьежача Iамарч латтар, кхыметтел трактор а дIа ца йохалуш хотта эттабар МТФ коа, кхийнашка, доахан аралехкача бежкарта, ледара дар доакъар, да веларгволаш дацар хьайбаш леладерий балхен салаIарен хьалаш. XIаьта къахьегама хьокхамашка хьежача аз кхетадир, ферме боаллар боккха кегар болга. Бий бизза ахча а денна, кхычахьара хьадоаладаь дикача фух дола доахан хIалакдеш латт ца аьлча, кхы ала хIама корадагIац сона.

Дале а, гIулакх тоаде, шурен дулхи дукхагIа даккха ший низ кхоачаргхиларах дог тийша вар дукха ха йоаццаш укхаза хьожаваь бригадир Богатырев Мухарбик. Цо иштта бIубенна дийцача къамаьло дужадир са дог. Болх меттабсалабе дIаволалуш ма вий ер аьнна, критика лаьгIъяь язъйир аз материал.

Дукха ха йоаццаш Малгобекски халкъа суде кхайкаяь цхьа приговор Iойнийшача чIоагIагIа дехкеваьлар со из дарах. Цу тIа йоах: «Луч» совхоза шурий-товарни ферма бригадиро Богатырев Мухарбика, материально-бехктокхаме болхло ше воллаше, ше кулгалдеча фермера 1950 сома маьха къоал даьд».

Дош дувцача хана ше мабарра гучабаьлар зулам дара никъ. М. Богатырева сесага З. А. Богатыревас цIагIа леладе аьнна совхозера 30 килограмм дозал а долаш, 90 сом мах а болаш Iаса яздир. Цхьабакъда, фермера марои сесагои арадаьккхар зIамига Iаса дацар, дикача фух дола шинар дар. Коравир из эцаргдола саг а — Вежарий яхача юрта ваха С. Лабазанов. Цхьабакъда, шинар леладе ийца хиннадацар цо.

— Аз шинар 700 сомах ийца а ийца, кхыча сагага дехкар, — аьнна, лоткъам бир С. Лабазанова халкъа суде. — Из лочкъадаь да е дац ховш вацар со.

М. Богатырева даь къоал къайладаха мегаш дар, нагахьа санна машена тIа а оттадаь дIадуга бежан милице болхлошта гучадаьннадецаре. Цар техкар шинар «Луч» яхача совхозера долга, из фермера ший лоIамагIа ара ца даьнналга. Тараза тIа даьккхача бежана дозал 400 килограммал тIех хилар. Долче, эггара дикагIчоа тIакхайда хиннавар-кх МТФ бригадир.

Дош дувцача дийнахьа М. Богатырева шийна могар дир бехктокхам лаьгIбе гIерташ, тайп-тайпара бахьанаш кхувлаш, ше шайтIаша Iехаваьв яхаш. Цхьабакъда, цу фаьлгех саг тешанзар. М. Богатыревна эзар сом гIод техар, диъ шера материально-бехктокхаме балхаш де бокъо йолаш вац из. Цул совгIа, совхоза ше даь зе дIатакха дезаш а ва М. Богатырев.

Цигга дагадехар сона цхьан ферма болхлочо аьнар:

— Хьона мотта хургда хьайбай продукци кIезига яккхар, духхьал доакъар тоъаш ца хиларца. Iунал во дарца дувзаденна да, аьнна. ГIалат ва хьо. Керттера бахьан Iулашца дулхаи шурийнеи пайдана доаца хьайбаш дукха хилар да. Мишта тоалургда Iул дика Iаьсий, шинараш, доахан фермашкара къайладувлаш хилча? Уж а лечкъаду, е царна когаметта кхо телара мара пайдана доацараш Iоувттаду. ДукхагIча даькъе уж зуламаш дераш фермай кулгалхой е болхлой ба.

«Луч» яхача совхозе хиннача тешал ду, цу саго дийцар седкъа-жайна тIара доагIаш санна къамаьл долга.

Хоам

КПСС рескома общественно-политически центро хоам бу:

— 15 ноябре 14.00 сахьат даьлча кагирхошта лаьрхIа «Кагирхой болам. Духовнии нравственнии аспекташ» яхача темах лаьца лекторий еш хиларах;

— 17 ноябре 10.00 сахьат даьлча Мальсагов Арсамак Арсамаковича — НГIАССР Госплана председатела граждаиаш тIаэцаргхиларах.

Тха адрес: Красни фронтовиквий ул., 12.

КПСС рескома общественно-политически центр.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 НОЯБРЬ, ЕРА,

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — Мультфильмаш.

9.05 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 5-гIа сери.

10.10 — Композитора Е. Догай кхоллама сайре.

11.25 — Берий сахьат (английски метта урокаца).

12.25 — Коллаж.

12.30 — Ха.

13.00 — Шахматаш. Дунен чемпионат.

16.30 — ТСН.

16.45 — Массанена йола педагогика. Телезрителий хаттараштa жоп лу СССР Паччахьалкхен образоване председатела заместитела И. П. Смирновс.

17.15 — Объектив.

17.45 — Халкъа ашараш.

18.00 — Политически диалогаш.

18.30 — Ха.

19.00 — «...16 шу даланза а, боккхагIа а».

19.45 — Актуальни интервью.

19.55 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 5-гIа сери.

21.00 — Ха.

21.40 — Шахматаш. Дунен чемпионат.

21.55 — МВД сводкагIа.

22.10 — П. И. Чайковскена хетаяь г. Тольяттера Ерригсоюзни фестиваль.

23.25 — ТСН.

23.40 — Событеши уйлаши.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.15 — Iилма-довзаш дола фильм.

8.40, 9.45 — Природоведени. 5-гIа класс.

9.00 — Массанена йола педагогика. Кинокласс.

10.05 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.

10.35, 11.35 — Физика. 8-гIа класс.

11.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.

12.05 — «Виктория» яха художественни фильм.

13.30 — Ритмически гимнастика.

17.00 — Передачай программа.

17.05 — Кинопрограмма.

18.20 — «Саг машена ко лаьца».

18.50 — Информационно-публицистически программа.

19.25 — Хоккей. СССР чемпионат. «Химик» — ЦСКА. СалоIача хана (20.00) — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

21.40 — СССР Лакхехьарча Совета сессе.

22.10 — РСФСР Лакхехьарча Совета сессе дневник.

23.10 — «Доброго пути вам» яхача художественни фильма премьера. (СССР, КНР, 1990 ш.).

16 НОЯБРЬ, ПIАЬРАСКА,

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.

8.35 — Мультфильм.

8.55 — «Сильва» яха музыкальни фильм. 1-рен, 2-гIен сереш.

11.15 — Документальни фильм.

11.45 — «...16 шу даланза а, боккхагIа а».

12.30 — Ха.

16.30 — ТСН.

16.45 — Музыкальни сокровищница. Л. Бетховена № 5 йола оркестрацара фортепьянона концерт.

17.25 — «Образ» яха литературни передача.

18.30 — Ха.

19.00 — Прогресс. Информаци. Реклама.

19.30 — Мексика фольклорни балета выступлени.

20.00 — «В и Д»-ас йовзийт.

21.00 — Ха.

21.40 — Коллаж.

21.45 — СССР правительстве.

21.55 — Из хиннад... хиннад...

22.15 — «В и Д» - ас йовзийт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.

8.15, 9.25 — Iилма-довзаш дола фильм.

8.35, 9.45 — Природоведени. 2-гIа класс.

10.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.

10.35, 11.40 — Музыка. 4-гIа класс.

10.55 — Эрудиташта йола разминка.

12.00 — «Доброго пути вам» яха художественни фильм.

17.25 — Передачай программа.

17.30 — Телефильм.

18.00 — «Кхоанен уйла еш» (нохчий меттала).

18.40 — «500 ди: мехкдаьтта чакхдоахараш — кхойттлагIа ди».

19.10 — «Пхинне тIа итта тIатехача». Факташи комментареши.

19.25 — Фильм-реклама.

19.30 — Информационно-публицистически программа.

20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!

20.15 — «Ялта-91» яха эстрадни илли конкурс.

20.25 — Актуальни интервью.

20.35 — Коллаж.

20.40 — «Сен - Поль де Венсера вернисаж».

21.40 — СССР Лакхехьарча Совета сессе дневник.

23.10 — ЦТ фондашкара. «Теперь пусть уходит» яха художественни фильм. 1-рен 2-гIен сереш.

РАДИО

15 НОЯБРЬ, ЕРА

7.30 — Мадарра доагIа къамаьл.

7.40 — Объявленеш.

7.45 — 8.00 — «Мыслить и работать по-новому» (нохчий меттала).

8.15 — Передачай программа.

8.20 — Республикански газетий обзор.

8.30 — 9.00 — Концерт.

11.15 — «Даймохк» (гIалгIай меттала).

11.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла».

11.50 — 12.00 — «ДоттагIал» (ногайски меттала).

16.00 — 17.00 — Политически беседаш. Духхьалара эфир.

18.00 — Керда хоамаш.

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

18.30 — 19.00 — Халкъа иллеш.

16 НОЯБРЬ, ПIАЬРАСКА

7.30 — «Юртара цIаьскараш».

7.45 — Объявленеш.

7.50 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.

8.15 — Передачай программа.

8.20 — Республикански газетий обзор.

8.30 — Оахош хьал ю гIишлош — тхоашта.

8.40 — Реклама.

8.45 — 9.00 — С. Чахкиева «Гордый мальчик» яха дувцар (гIалгIай меттала).

11.15 — 12.00 — Радио ладувгIархой дехареха. «Я в песне судьбу воспела». (Юхагойт).

17.15 — Передачай программа. Хаоттам.

17.00 — Первичная: обретая самостоятельность. Беседа.

17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).

17.46 — Музыка.

18.00 — Керда хоамаш.

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

18.30 — Реклама.

18.40 — 19.00 — ГIа дожача хан лерагIа. Поэзи миноташ.

ХУДОЖНИК ВЕЛАКЪЕЖ

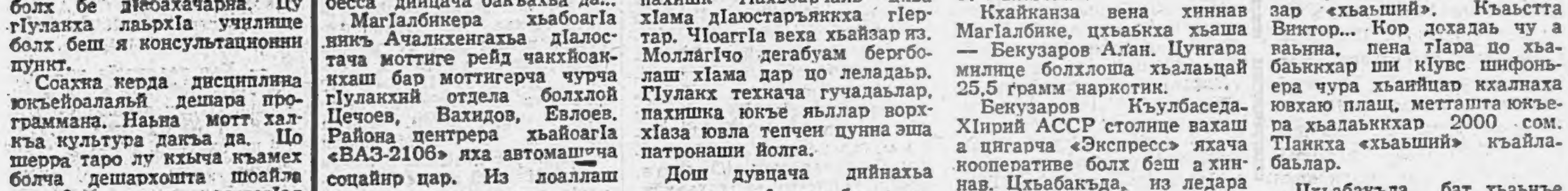

— Мама, тхо химически опыташ еш хиннад тахан.

Дешархо: «МалагIа ва шоах ер задача даьр?

— XIанз йоацача хана мукъагIа йита гIаьле.

Зизаш — дукха езача хьехархочоа.

Х.-Б. Исраилова сурташ.

Редактор С. И. ЧАХКИЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктокхама секретара — 22-84-68; отделий: идеологически — 22-53-12, промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; агропромышленни—22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: идеологического — 22-53-12, 22-54-84; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; агропромышленного — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92.

Заказ № 3120.